

IRU KÜLA ARENGUKAVA

aastateks 2010 - 2015

SISUKORD

IRU KÜLA ARENGUKAVA.....	4
AASTATEKS 2010 - 2015.....	4
EESSÕNA.....	4
I SELETUSKIRI	7
1.Mõisted	7
2. Küla üldisloomustus ja tänane olukord	8
2.1. Küla asend ja paiknemine.....	10
2.2. Küla ajalooline taust.....	13
2.3. Jõelähtme valla metsad ja loodushoid ning Iru küla loodusväärtused.....	16
2.4. Keskkonnaprobleemid	18
2.5. Maaomand ja maakasutus, kinnisvaraarendus.....	20
2.6. Tehniline ja sotsiaalne infrastruktuur	22
2.7. Haridus ja kultuur, seltsitegevus.....	24
2.8. Küla majanduskeskond, ettevõtlus ja selle arenguperspektiivid.....	26
2.9. Elanikud ja inimpotentsiaal, külaelanike koostöö	27
2.10. Küla koht Jõelähtme vallas	29
2.11.Väliskeskonna arengusuundumused	31
3. Eelisarendatavad valdkonnad ja arengueesmärgid.....	32
3.1. Infrastruktuur ja elukeskkond.....	32
3.2. Teenuste arendamine	34
3.3. Puhkus ja vaba aeg.....	35
4. Ühistegevuse arendamine.....	36
II IRU TEGEVUSKAVA 2010 - 2015.....	38
III Lisad:	41
Lisa 1. Ankeetküsimuste koond	42
Lisa 2. 23.04.2009.a. Arengufoorumi kokkuvõtted	44
I Avatud ruumi seminar	44
II RÜHMATÖÖ „ TULEVIKU TÖÖTUBA“	48
Lisa 3. SWOT analüüs 2010.....	50
Lisa 4. MTÜ Iru Ämma Klubi juhatuse esimehe Toomas Udu koondtabel arengufoorumi kokkuvõtetest ...	52
Iru Küla arengueelistused ja eesmärgid.....	52
1. Elukeskkond	52
2. Külakeskus.....	52
3. Teenindus ja turismivaldkond.....	53

4. Ligipääs ja transporditeenused.....	54
5. Infrastruktuur.....	54
Lisa 5. Küla Eestseisuse liikme Triin Grünbergi ettepanekud Arengukavasse:	56
Lisa 6 Iru külaplatsi rekonstrueerimise projekti koostamise Leader Programmist rahastamise taotlus	57
Lisa 7 Üldkoosolekule esitatud tegevuskava 2010-2015, millele on lisatud täiendused ja eelarve	65
Lisa 8 Arengukava elluviijad: MTÜ Iru Ämma Klubi, Iru küla Eestseisus	68
Lisa 9 Iru küla tavad ja kombad	70

Arengukava on heaks kiidetud Iru küla elanike Üldkoosolekul 15. Aprillil 2010.a. ning esitatakse peale Üldkoosolekul tehtud täiendusettepanekute sisseviimist ning arengukava vormistamist Jõelähtme vallavalitsusele registreerimiseks. Loodame heas usus, et Jõelähtme Valla Arengukava muudatuste tegemisel, Valla üldplaneeringu- ja järgnevate aastate eelarvete koostamisel on Iru küla Arengukava üheks arvestatavaks alusdokumendiks.

Iru 2010

IRU KÜLA ARENGUKAVA

AASTATEKS 2010 - 2015

EESSÕNA

Käesolev Iru küla arengukava on koostatud Jõelähtme Vallavolikogu 8. märtsi 2005. a. määrusega nr.11 kehtestatud „Jõelähtme valla aleviku-ja külavanema statuut“ punktiga 2.7 külavanemale pandud kohustuste täitmiseks.

Arengukava, mis sisuliselt on Iru küla elanike kokkulepe, määrab kindlaks Iru küla arengu eesmärgid, prioriteedid ja sellest lähtuvalt ka tegevuskava, on koostatud aastateks 2010 - 2015.

Iru küla arengukava peaesmärgiks on leevendada mahajäämust küla arengus võrreldes Harju Maakonna poolt määratud kantidega ja Jõelähtme vallavalitsuse poolt määratletud keskustega, millede hulka ei ole arvatud Iru küla. Iru küla on vallas elanike arvult 3 asum ja küladest suurim, mistõttu oleme seadnud eesmärgi tagada 2015. aastaks külale vajalik elukondlik-, tehniline- ja sotsiaalne infrastruktuur. Elukondliku infrastruktuuri all mõistame igakülgse kaitse algatamist ja arendamist kahe suurusumi Tallinna ja Maardu linnade vahetus läheduses olemise survetele. Nii on Maardu linna rajanud lisaks varem ehitatud Iru Soojuselektrijaamale kütuse mahutite parkla, suured laod ja kogumisrajatised, praktiliselt meie küläni on toodud raudteeharu, tihe on Iru külaga külgneval Saha-Loo teel raskeveokite liikumine. Lisaks plaanitakse Iru SEJ territooriumile sorteerimata olmejäätmete masspõletamise tehase rajamist. Teisena, tehnilise infrastruktuuri osas peame oluliseks kogu küla elamute piirkonda haaravate veetrasside väljavahetamist ja tsentraalse kanaliseerimissüsteemi väljaehitamist ning lisaks rajatavale ühiskanalisatsioonile ka sadevete kogumissüsteemide rajamist; kõigi küla teede kõva kattega katmist; külaplatsile valgustuse ja valveseadmete paigaldamist jms. Sotsiaalse infrastruktuuri tagamise all mõistame avalike teenuste kättesaadavust kohapeal ja/või nende mugavat kättesaadavust; sisustatud vaba aja veetmise võimaluste avardamist soojal aastaajal ja nende võimaluste loomist külmal

aastaajal; tervet küla läbiva kergliiklustee rajamist; külaplatsi korrastamist, tenniseväljakule ajakohase katte panekut ja väljaku tarastamist; ühiskondliku transpordi arendamist ja optimeerimist ühenduse pidamiseks Jõelähtme vallamajaga, Saha –Loo noorte- ja kultuurikeskusega, teiste valla küladega ja Tallinna linnaga.

Samuti peame väga tähtsaks möödunud sajandi 80-ndatel väljakujunenud suplus- ja puhkeala taastamist Pirita jõekäärus, sinna juurdepääsuks kõva kattega kergliiklusraja- ning kergpaadisilla väljaehitamist. Erilise rõhu asetame külaplatsil oleva laste mänguväljaku pinnase korrastamise, haljastuse väljaarendamise ja laste mängumaa eraldi tarastamise tegevust.

Iru küla arengukava koostamine on esmakordne ja uudne ülesanne. Küla arengukava koostamisel on aluseks võetud vastavad dokumendid ja soovituslikud trükised, milledes sisalduvad üldised arengukava põhimõtted. Arengukava ülesehitusel on järgitud Eesti külade ja väikelinnade liikumise Kodukant poolt esmakordselt 2003. aastal välja antud ning 2008.a. täiendatud ja parandatud käsiraamatu teises trükis „Küla arengukava koostamine“ toodud juhiseid.

Arengukavas püütakse vaadata kogu küla ühtse tervikuna ja kooskõlas Jõelähtme valla arengukava ja selle tegevuskavaga, arvestades eeskätt külaelanike huve ja ka teiste kogukondade, ühenduste, organisatsioonide, ettevõtjate jt huvidega, kes on valmis küla arendamisel koostööd tegema. Arengukava nn lähteülesandena töötati välja ja saadeti külaelanikele küsimustik, mille vastuste analüüsi ja 24.04.2009.a. toimunud Aengufoorumi töötoa tulemuste alusel koostati SWOT analüüs.

Jõelähtme valda iseloomustas kuni 2009.a. intensiivne kinnisvarasektori kasv, mis viis kogu piirkonna ja ka Iru küla tasakaalust välja. Sellest tulenevalt peame jälgima kogu infrastruktuuri järelejõudmist ja looduskeskkonna osakaalu säilitamist. Meie poolt vaadeldavale ajaperioodile eelnenud arengutempo ja inimeste tung tulla elama Jõelähtme valda panevad meid muretsema, sest see areng on toimunud enamuses kõlade põliselanike arvel ja kui me koheselt ei sekku, siis jätkub selle toime ka tulevastele põlvkondadele, kes soovivad elada külamiljöös.

Iru küla elanikud soovivad, et küla oleks stabiilne ja kindlate arengugusuundadega, mis tagavad loodus- ja inimsõbraliku, rahuliku ja terve elukeskkonna ka kaugemaks tulevikuks. Nende arengusuundade koostamisel on arvestatud Arengufoorumi ja erinevaid eluvaldkondi puudutava küsimuste analüüsi ja ettepanekute kogumit ning me arvame, et Arengukava, kui külarahva kokkuleppe koostamisel osales piisvalt küla elanikke. Küsitluse tulemustest selgus, mida on meeldiv tõdeda, et suur osa elanikest on valmis külaelu arendamisel aktiivselt kaasa lööma. Selleks oli kõigile antud võimalus osalemiseks ja kuna arengukava on sisuliselt protsess, siis on see võimalus igaühel ka edasiselt Arengukava täiendamisel olemas.

Arengukava on vajalik alusdokument küla tegevuse planeerimisel ning rahaliste vahendite kasutamise prioriteetide ja eesmärkide paikapanemisel. Tegevuse kavandamisel tekivad kindlad sihid ja suhtlemine vallavalitsusega on konkreetsem, mis annab suuremad võimalused niigi piiratud ressursside paremaks ärakasutamiseks.

Arengukava toodud eesmärkide saavutamisele aitab kaasa ka juba 2 aastat tegutsev mittetulundusühing „Iru Ämma Klubi“. Loodame, et tulevikus on kaasalööjateks ka teised elanike initsiatiivil loodavad ühendused ja seltsid.

Käesoleva arengukava koostas töögrupp, millesse kuulusid: Arno Kannike, Toomas Udu ja Triin Krünberg.

I SELETUSKIRI

1.MÕISTED

Visioon – tulevikupilt, mida tahetakse teatud ajaks saavutada.

Arengueesmärk – visioonist lähtuvad eesmärgid, mida soovitakse teatud ajaks saavutada, mis on määratletavad, mõõdetavad ja reaalselt elluviidavad.

Tegevuskava – loend konkreetsetest ülesannetest ja tegevustest, mida on vaja täita püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Huvi­grupid (asjalised)- üksikisikud või institutsioonid, kelle poolt kavandatud tegevus avaldab otsest või kaudset mõju või keda läbiviidavad tegevused mõjutavad.

2. KÜLA ÜLDISELOOMUSTUS JA TÄNANE OLUKORD

Praeguse olukorra hindamisel ja küla üldiseloostuse koostamisel ning arvandmete esitamisel on lähtutud Jõelähtme valla arengukavast ja külavanemale laekunud infost. Lisaks sellele on tuginetud Iru küla elanike seas läbi viidud küsitlusele. Iga punkti juures on välja toodud ka elanike hinnang olukorrale.

Jõelähtme vald on atraktiivne kohalik omavalitsus, mis meelitab sija investoreid, kes suunavad oma investeeringud vaba aja veetmise võimaluste arendusse (Jõelähtme golfiväljaku väljaehitamine, algatatavad projektid: Jägala jõe piirkonna turismiobjektide, Koljunuki väikesadama, Loo Jäähalli rajamine jt.), Loo ja Kostivere alevike teenindusse ja teistesse vaba aja veetmise võimalustesse. Kõik see kaasa on toonud põhjalikud muutused valla maakasutuse ja teenuste vajaduse osas. Vald tervikuna võib aga ka rõõmustada selle üle, et erinevalt teistest nn kuldse ringi valdadest, ei ole Jõelähtme vallas toimunud hüppelist kinnisvaraarendust ning säilinud on palju hajaasustusi ning Jõelähtme kihelkonnale omaseid külasid.

Jõelähtme valla arengukavas on välja toodud kiire arengu taustal ilmne hakanud peamised probleemvaldkonnad, eeskätt ainulaadse Muinsuskaitse maastikuala ja muinsuskaitse objektide (Saha kabel jt) säilitamine. Nende üldiste valla probleemide seas puudutavad otseselt Iru küla järgmised:

- Ühisveevärgi uuendamine ja – keskkonnanõuetele vastava ühiskanalisatsioonisüsteemi välja ehitamine kogu küla vajaduste rahuldamiseks;
- Maardu linna Arengu- ja Ehitustegevusega kaasnevad Iru küla elukeskkonna halvenemised;

- Laialdase elamusehituse arenguga ilmnevad Pirita jõeoru kasutamise piirangud, puudub vaba juurdepääs ja võimalus jõekaldal kogu külaga piirnevas ulatuses liikumiseks;
- Küla keskel oleva EV Keskkonnaministeeriumile kuuluva maa-ala määramatus ja selle olematu hooldus. Selle ala arendajatele müügi korral kaasneb oluline rohealade vähenemine;
- Külateede renoveerimise ja väljaehituse vajadus, tänavavalgustuse ajakohastamine, kõva kattega kergteede ja Pirita jõe kaldakindlustuse rajamise vajadus;
- Vaetus naabruses asuvate Maardu linna ettevõtete ohtlike ainete käitlemisega seotud keskkonnariskid, mis veelgi suurenevad Iru SEJ jäätmete põletamise koostööplokki rajamisega;
- Organiseeritud vaba aja veetmise võimaluste nappus, valveta oleva külaplatsi rajatiste rüüstamine, kuna valla konstaabli ringkäik meie külani ei ulatu;
- Küla suureneb, toimub külaelanike võõrandumine, identiteedi teisenemine, mis väljendub varasema tervikliku külakogukonna hääbumises.
- Külas puudub koht, kus saaks pakkuda avalikke teenuseid ning võimaldada külaelanike kokkusaamist, muuhulgas kohtumisteks vallavalitsuse ametnikega, tervishoiu töötajatega, sotsiaalvaldkonna esindajatega jt.

2.1. KÜLA ASEND JA PAIKNEMINE

Iru küla asub Pirita jõe parempoolsel kaldal, küla piirdleb põhjast piki Vana Narva maanteed Viimsi vallaga, idast piki Saha – Loo teed Maardu linnaga, lõunast Peterburi maanteega ja läänest Tallinna linna Lasnamäe linnaosa piiriga., moodustades põhilises osas Pirita jõe ja Saha- Loo tee vahelise pikliku asustusala. Küla eraldab lõunas muust Jõelähtme valla osast Peterburi maantee, mille taga asuvad aktiivsed lubjakivi riiklikud varud, edasi lõuna suunas Loo alevik ja kirdes Liivamäe küla. Asukoha kirjelduse aluseks on riigi poolt koostatud omavalitsuste ja vallavalitsuse poolt koostatud valla kindlaksmääratud piiridega alevike ja külade kaardid.

Kaugused mööda teid küla keskpunktist, milleks on tinglikult Iru teel asuv bussipeatus, valla tähtsamatesse asutustesse ja naabruses asuvatesse keskustesse on järgmised:

Jõelähtme külasse, kus asub vallavalitsus on 14,2 km;

Loo Kooli, lasteaeda, huvikeskuse, kaupluse, postimajja, konstaabli punkti jt. on 6 km;

Tallinna piir on Iru tee alguses, seega küla keskpunktist on piir ca 220 m kaugusel;

Tallinna Kesklinn (Viru keskus) on 11,3 km;

Tallinna Vabaduse väljak on 12,1 km;

Tallinna Maaliinide bussijaam on 10,4 km;

Tallinna Lennujaam on 14 km;

Tallinna Balti raudteejaam on 16,2 km;

Priisle turule on 2,5 km;

Pirita Selverisse on 5,3 km;

Viimsi kaubanduskeskus on 10,8 km;

Viimsi Haigla, kus asub SPA, perearstikeskus, apteek on 11,4 km;

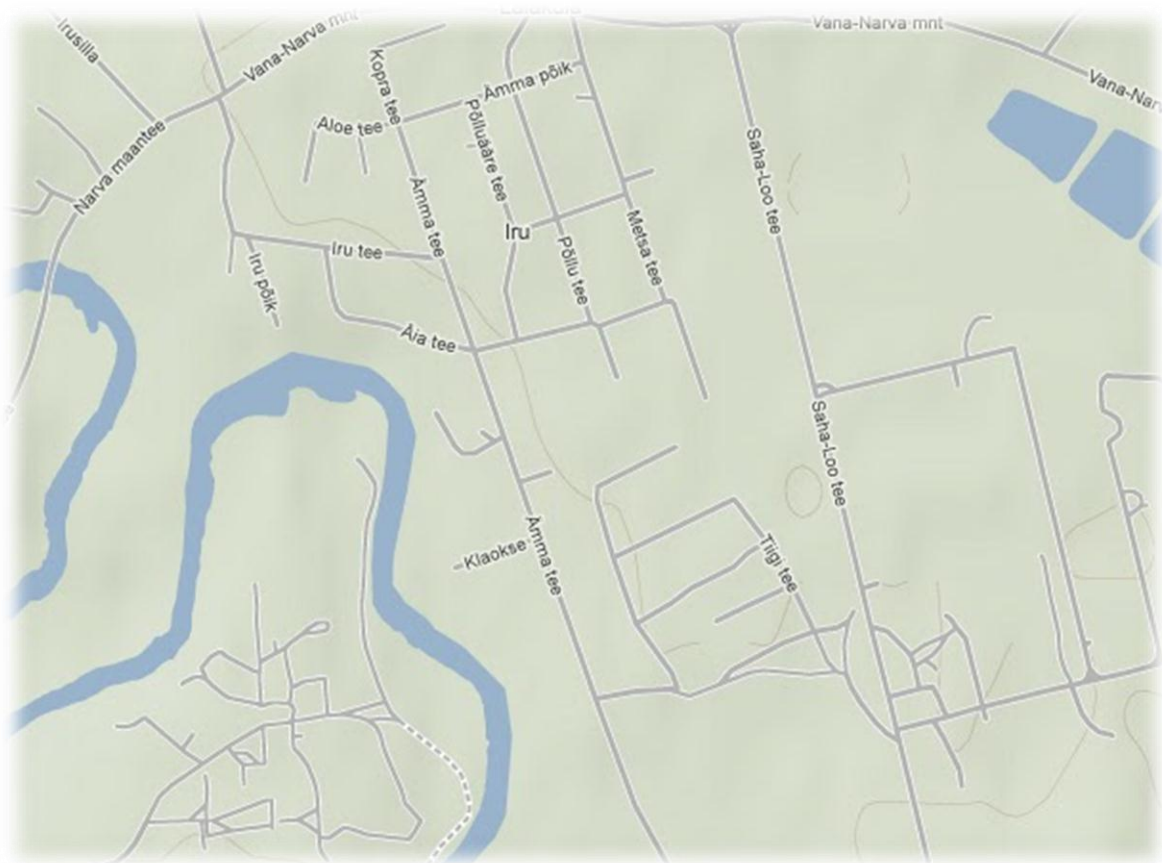
Maardu linna keskus on 18,3 km;

Iru Linnamägi on 1 km;

Iru Linnamäe jalamil asuv supluskoht on 1,8 km (asub Lasnamäe linnaosas);

Iru küla Pirita jõe supluskoht on 1,2 km.

Keskne küla läbiv peatee on Ämma tee, mis läheb poolkaarega Peterburi maantee suunas ning keerab siis Saha – Loo teele. Ämma teed ühendab Narva maanteega Iru tee ja teiselt pool Vana- Narva maanteed Metsa tee. Kõik külasisesed teed, väikeste tupikteede eranditega, on munitsipaalomandis. Samas on probleemne, küll väike ca 320 m pikkune osa Ämma teest, mis on eravalduks ja kuulub Nurmevälja arendusfirmale. See tee on aga kogu aeg olnud avalikuks kasutamiseks, mille osatähtsus küla edasisel arendamisel oluliselt suureneb.

2.2. KÜLA AJALOOLINE TAUST

Vanimad inimtegevuse jäljed Iru pärinevad III aastatuhande II poolest e.Kr, seega rohkem kui 4500 aastat tagasi, kui siin on olnud asula.

Linnuse põhjaplatoolt ning mitmest muust kaevandist leiti 7 tulekivist kõõvitsat ning umbes 400 savinõutükki, mis olid kaunistatud tollele ajale iseloomulike nõörivajutuste või lohuridadega.

Arheoloog L.Jaanitsa arvates esindavad need Eesti nõorkeraamika keskmist arenguastet, seega pärinevad just III aastatuhande II poolest e.Kr.

Nõorkeraamikakultuuri kogukonnad asusid looduslike rohumaade läheduses ning peale karjakasvatuse võisid need kogukonnad tegeleda ka primitiivse maaviljelusega.

Kaudseks tõendiks selle kohta on söestunud viljatera Irust leitud nõorkeraamikakillu seest.

Iru linnuse keskvali kohalt pronksiaja kindlustatud asula kihi alt avastati laiem 8 cm paksune sõelaik, mis oli tõenäoliselt nõorkeraamikakultuuri aegne tulease.

Selleaegse Iru asukohaga oli arvatavasti seotud ka Külasema tüüpi venekirves, mille katke leiti Nehatu ümbruses.

Kiviaeg lõppes, kui tähtsamate tööriistade materjalina hakati kasutama metalli. Üleminek oli pikaldane ja kestis II aastatuhande keskpaigast e.Kr. kuni meie ajaarvamise alguseni ning seda perioodi on nimetatud varaseks metalliajaks.

See omakorda jaguneb vanemaks pronksiajaks (II aastatuhande teine pool e.Kr.), nooremaks pronksiajaks (10.-7. sajand e.Kr.) ja varaseks rauaajaks (6.saj.e.Kr. - 1.saj. p.Kr.) Umbes 7 sajandil e.Kr. oli Linnamäele tekkinud hilispronksiaja ja varase rauaaja asula, mille ehitusjäänused – hoonealused, kolded jms on kohati meetri sügavusel.

Vaneamal pronksiajal jätkus eestis venekirves- ja kammkeraamikakultuuri hõimude järglaste segunemine. Eesti territooriumil pääses sel ajal lõplikult võidule soomeugriline keelekuju

.

Noorema pronksiaja üheks suuremaks keskuseks oli Iru linnus. Tänu A.Vasseri juhitud kaevamistöödele 1936 - 1938 ja 1952 - 1958 on sellest praeguseks küllaltki hea ülevaade.

Iru kindlustatud asula paiknes Pirita jõe pikas ja kitsas jõekäärus asuval seljandikul, mille järsud nõlvad ning kolmest küljest piirav jõgi muutsid asula raskesti rünnatavaks. A.Vasseri arvates tuli muinsusaegne tee praeguse Tallinna poolt, ületas jõe linnamäe lõunaotsa kohal ning kulges piki linnuseläänejalamit ja terrassi üles põhjaotsa ees asuvale tasandikule, kus oli asula, seega Iru avaasula, meie küla eelkäija.

Seal hargnes tee kaheks, üks haru viis üles linnusele, teine edsi ida poole.

Iru kindlustatud asula kultuurikiht on õhuke, kuid intensiivne, sisaldades jälgi hoonepõhjadest ja tuhaasemetest. Samuti leidis seal luust ja savist tarberiistu, pronksesemeid ja rohkesti keraamikat. Sealseid leiumaterjale on dateeritud 7. -5. sajandisse e.Kr.

Iru linnuse lähiümbruses on laialdastel aladel aladel avastatud muinasaegset kultuurikihti, mis pärineb Iru avaasulast.

Iru oli üks olulisemaid varase rauaaja asustusalasid. Näiteks Iru kivikirstkalmed olid kasutusel 600 - 300 aastat e.Kr.

Taani hindamisraamatus, mis koostati 1219.- 1220. aastal, kirjeldati kõiki Eestimaa ristitud külasid ning märgiti ära küla suurus ja valdaja. Seal kannab Iru küla Hirwae nimetust (P.Johansen: Die Estlandliste des Liber Census Daniae. Kopenhagen - Reval 1933.Lk. 364-365).

Kui 19.sajandi algusaastatel hakati Eesti alal moodustama valdasid, siis kattusid need esialgu mõisatele kuuluvate aladega. Seepärast võime neid nimetada ka mõisavaldadeks. Kuni 1891. aastani kuulus Iru küla Nehatu valla alla.

1891.aastal liideti Maardu vald naabruses asuva Nehatu vallaga, mille koosseisu hakkasid nüüdsest kuuluma Nehatu, Maardu, Väo, Saha, Viimsi ja Haabneeme mõisate alad. Uue valla koosseisu kuulus ka Iru küla.

1919. aastal taasututati kuni 1891. aastani tegutsenud ja siis Nehatu vallaga liitunud Viimsi vald.

1939. aastal liideti Viimsi vald ja Nehatu vald kokku, mille tulemusena tekkis vallamaja asukoha järgi nime saanud Iru vald. Iru valla keskus asus siis Lasnamäe Gümnaasiumi kohal.

1945. aastal moodustati Iru valla allüksustena Iru, Viimsi ja Maardu külanõukogud ning alates sellest ajast kuulus Iru küla Iru külanõukogu koosseisu.

1950. aastal vallad likvideeriti ning osa endise Iru valla alast, sealhulgas ka Iru küla hakkas kuuluma Jõelähtme külanõukogu piirkonda.

1990. aastal taasasutati Jõelähtme vald ja sellest ajast alates on Iru küla kuulunud Jõelähtme valla koosseisu.

Iru praegust arengut ja ilmet on oluliselt mõjutanud suvila- ja aianduskooperatiivide rajamine küla lõuna- ja loodeosas Tallinna Linnuvabriku õitsengu aastatel 1960-1970. Suur osa nendest piirkondadest on tänaseks kohandatud aastaringseks kasutamiseks sobivateks eluasemeteks. Hoogsalt jätkus siis ja ka 1980-ndatel individuaalelamute kruntide väljaandmine Linnuvabriku direktori Aleksander Linnu käskkirjadega. Äramärkimist väärib ka see asjaolu, et lisaks oma krundile eraldati külarahvale ka põllumaad, kus enamasti kasvatati kartuleid! Nendel aladel siginevad täna tööstuskompleksid, Kloakse tee elumajad ja ootel on Nurmevälja ning Põldma kinnisvaraarendused plaanitavate eramute ridadega. Enne omandireformi tekkisid Iru külas lisaks suvilatele ka individuaalelamutest koosnevad külaosad. Iru küla on jagatud osadeks, mis oli kunagi hea mõtte ning täna saamegi rääkida Jõe-, Saare-, Põllu-, Uue- ja Tiigi külaosadest ning juurde on tulemas eelpoolnimetatud Nurmevälja külaosa ning üha arenev Iru Tehnopark. Omandireformi järgselt on kolmele Iru küla maade endistele suuomanikele ja nende õigusjärglastele tagastatud maaüksused jagatud kruntideks, mis on välja müüdud ning nende uued omanikud on hoogsalt maju ehitanud. Kuigi tegemist ei ole üksikprojektidega, on meie küla piklik asend ja väljakujunenud elamute asustusala sellised, mis võimaldavad neid arendusi. Samas tuleb aga ära märkida suurima puudusena selle, et Iru külal puudub detailplaneering, mistõttu siiani teostatud arendused on olnud sidumata ja ei kujunda ühtset külamiljööd.

2.3. JÕELÄHTME VALLA METSAD JA LOODUSHOID NING IRU KÜLA LOODUSVÄÄRTUSED

Jõelähtme vald ei ole ühtlaselt metsarohke, kusjuures tinglikult arvestatavad metsalad on Jägala, Kalevi liiva, Neeme ning Kaberneeme poolsaartel ning vähemväärtuslikud teisel pool valla servas, Loo alevikust lõuna pool. Iru kant on eriliselt metsavaene ning vahetus läheduses asuv Maardu linna tööstusrajoon tingib sellele asjaolule pöörama erilist tähelepanu!

Oluline on säilitada ka Iru küla asukoha iseärasustest tulenevad looduslikud või poollooduslikud kooslused, et tagada bioloogiline mitmekesisus ning elanikele puhke- ja taastumisvõimalused ja puhas elukeskkond. Miljööväärtuslike alade täisehitamine ohustab ka allesjäävaid vääriselupaiku ja nende elustikku, sest kahanevad elujõuliste koosluste püsimiseks vajaliku geneetilise informatsiooni vahetamise võimalused.

Iru küla territooriumil paiknevad muinaskalmed, Peeter Suure Maakaitsekindlustuste rajatised, Iru Ämma legendaarne kiviskulptuur kaitstava loodusobjektina, lopsaka taimestikuga Pirita jõekääru alad ning jõelamm. Küla ülemises osas nn Tiigikülas on tiik ise looduslikult huvitav, sest väga kuiva suve korral avaneb selle põhjast käik Peeter Suure ühte maa-alusesse kindlustusse, külas on ka allikad, millede täpne asukoht on minetatud. Kõik nimetatud objektid ja nende ümbrus tuleks korrastada ning tähistada vastavate viitadega. Linnuse teega külgneva kuristiku ja Linnamäe korrastamisel ja hooldusel näeme ainukese väljapääsuna koostööd Lasnamäe linnaosa valitsusega ja koolidega.

Küla enda üldise heakorra tagamiseks peaks kogu külarahvas käed külge lööma, siis tekiks ka meis endis rohkem respekti ümbritseva elukeskkonna suhtes.

Pirita järske jõekaldad ning Pirita Jõeoru maastikukaitsealasse jäävad alad on kaetud inetute lehtpuupadrikutega, mis on täielikult hooldamata ja korrastamata! Külaplatsi ja Klaokse majadegrupi vahel on 2,13 ha suurune reformimata maa-ala, mis on täielikult hooldamata, kasvamas on võsa ja padrikud, vohav kulu päädeb endas tõsist tuleohtu.

See ala tuleks munitsipaliseerida, et alustada dendropargi rajamisega, millega saaks välja arendada looduse puhke- ja rännurajad eesmärgiga anda elanikele võimalus aktiivselt puhata, tutvustada inimestele metsakooslusi ja nende hooldamistööde vajalikkust. Peale külaelanike saaksid puhke- ja rännurada kasutada lähedal asuvad Lasnamäe koolid, et vabas looduses läbi viia bioloogia, geograafia jt tunde.

Kuivõrd jõelammi ja jõeoru kaldakõrgendiku padrikud on vanad ja haiglastest ning mahakukkunud puudest risustatud, siis on neis vaja teha ka sanitaarpuhastustöid s.h. raiete näol.

Paljud Iru küla elanikud olid küsitlustulemuste põhjal huvitatud Pirita Jõeoru ja kaldakõrgendiku puistualade korrastamisest ja Pirita jõe kaldaraja ning ülalmainitud reformimata riigimaal rajatava dendropargi ühendavate matka- ja terviseradade rajamisest. Ka loodav roheala peaks olema võrdselt jõeoruga kaitse all ja neid tuleks pidevalt korrastada ning arendada.

Kokkuvõttes on Pirita jõeoru kaitsealadel täita tähtis roll Iru küla ja ka teisel pool jõge asuva Iru Vanadekodu mikrokliima kujundamisel, elanike lühiajalise puhkuse ja tervisespordi harrastamisel, loodusvaatluste ja looduskaitse õpetamisel ning propageerimisel.

2.4. KESKKONNAPROBLEEMID

Iru külarahvas on mures Maardu linna arengutega küla vahetusa läheduses, eriti idakaare tuultega VOPEC'i kütusemahutitest (eeskätt nende täitmisel ja tühjendamisel) tulevate aurude ja muude ümberlaadimisel suures kontsentratsioonis õhku paiskuvate ühendite pärast. Idatuuled kannavad need gaasilised ühendid (alifaatsed ja aromaatsed süsivesikud), milledega kaasneb ka võigas hais, üle Iru küla ka Lasnamäe linnaosale, Viimsi vallas asuvale Laikülale kuni Piritani välja. On vajalik instrumentaalselt mõõta nende ühendite emissiooni külas selgitamiseks nende potentsiaalset kahjulikku mõju inimeste tervisele ja aiasaaduste kvaliteedile.

Väga tõsiseks murelapseks on veel Iru Soojuselektriijaama territooriumile kavandatava sorteerimata prügi masspõletuse tehase rajamine. Selle eskiislahenduse kohaselt on lähimad elumajad 340 m kaugusel, küla keskus 1000 m kaugusel, Nurmevälja kinnistu arengu kohasel rajatav lasteaed ca 480 m kaugusel, tulevased Iru küla arengud piki Saha Loo teed jäävad ca 150 m kaugusele! Kõigest sellest oleme teavitatud Maardu linna ja Eesti Energiat, samuti vallavalitsust, kuid tänase seisuga on see oht üleval! Kuna nimetatud tehase ehitamiseks vajalikud kohusatuslikud protseduurid ei ole õiguspäraselt läbi viidud, siis loodame, et lähiajal võetakse midagi ette selle tegevuse seadustamiseks. Vaja on teavitada Iru külarahvale võimalike ohtude ja riskide suurus ja selle tehase, kui suure ruumilise mõjuga objekti rajamise

põhjendatust tiheasustusega ala vahetusse lähedusse.

Lisaks sellele tehasele puudub külarahval informatsioon, mida eesti Energia plaanib Iru SEJ vahetusse lähedusse rajatava vedelgaasgeneraator - elektriijaama osas. Sellest

plaanist teavitati meid 2-3 aastat tagasi ja lubati esitada külarahvale kavatsuste plaan, kuid me ei ole saanud mingisugust teavet. Kartus on selles, et ka prügi masspõletuse tehase arengute osas oli 2,5, aastat vaikus ning meil oli teadmine, et oli algatatud Maardu linna üldplaneeringu muudatus, kuid kahjuks seda ei tehtud ning nüüd plaanitakse juba välja anda ehitusluba? Vedelgaasi mahutid on suureks keskkonnaprobleemiks plahvatusohtlike ainete tõttu, kusjuures plahvatuste oht ei ole teoreetiline, vaid täiesti realselt võimalik. Nii näiteks kujunes 2005. a. maikuus Muuga sadamas eriti kriitiline olukord, kui raudteel seisvast 12 tsisternist pihustus kõrge temperatuuri tõttu õhku bensiiniaure. Harjumaa päästeteenistuse spetsialisti sõnul oli situatsioon väga ohtlik, õhus oli tugev bensiinilõhn, väiksemgi säde oleks võinud põhjustada katastroofi. Õnneks suudeti kõige hullem ära hoida. Sama olukord tekkis 2010 a. märtsikuus vedelgaasi veokiga Lõuna – Eesti teedel!

Oluline on säilitada ka Iru küla asukoha iseärasustest tulenevad looduslikud või poollooduslikud kooslused, et tagada bioloogiline mitmekesisus ning elanikele puhke- ja taastumisvõimalused ja puhas elukeskkond. Miljööväärtuslike alade täisehitamine ohustab ka allesjäävaid vääriselupaiku ja nende elustikku, sest kahanevad elujõuliste koosluste püsimiseks vajaliku geneetilise informatsiooni vahetamise võimalused.

Iru küla territooriumil paiknevad muinaskalmed, Peeter Suure Maakaitsekindlustuste rajatised, Iru Ämma legendaarne kiviskulptuur kaitstava loodusobjektina, lopsaka taimestikuga Pirita jõekääru alad ning jõelamm. Küla ülemises osas nn Tiigikülas on tiik ise looduslikult huvitav, sest väga kuiva suve korral avaneb selle põhjast käik Peeter Suure ühte maa-alusesse kindlustusse, külas on ka allikad, millede täpne asukoht on minetatud. Kõik nimetatud objektid ja nende ümbrus tuleks korrastada ning tähistada vastavate viitadega. Linnuse teega külgneva kuristiku ja Linnamäe korrastamisel ja hooldusel näeme ainukese väljapääsuna koostööd Lasnamäe linnaosa valitsusega ja koolidega.

Küla enda üldise heakorra tagamiseks peaks kogu külarahvas käed külge lööma, siis tekiks ka meis endis rohkem respekti ümbritseva elukeskkonna suhtes.

2.5. MAAOMAND JA MAAKASUTUS, KINNISVARAARENDUS

Väärtuste seisukohalt on olulised kõik komponendid külas. Näiteks võivad miljööd kujundada hoonestusstruktuur, tänavate- või teedevõrk, avanevad vaated, arhitektuur, haljastus, väikevormid ja piirded. Väärtuslikuks peetakse neid alasid, mis on üldmuljelt terviklikud ja harmoonilised ning mis peegeldavad erinevaid ajalooajalooperioode ja konkreetse piirkonna asustus- ja arhitektuurilugu (Väljavõtte teemaplaneeringust "Rohevõrgustik ja miljööväärtuslikud alad").

Maalähedase elulaadi ning miljöoga alasid jääb Jõelähtme valla linnadega piirnevates asumites kohati läbimõtlemata kinnisvaraarenduse tulemusel järjest vähemaks. Selle all „kannatab“ oluliselt just Iru küla.

Esialgul aktiveerisid vallas ehitustegevus ja tehingud kinnisvaraga eelkõige merevaadetega aladel, nüüd on see laienenud juba kogu valla territooriumile. Õnneks on kui kaitsekilp Rebala Maastikukaitseala. Mujal areneb kiiresti nii uuslamute ehitus kui ka olemasolevate majade renoveerimine. Tundub, et Iru küla õnnetuseks on ka see, et siin puuduvad nn kogukonna kokkuleppelised ehitusviisid ja -tavad. Külakeskkonna, eeskätt Maardu linna tööstuspargi rajamine küla vahetusse lähedusse hävitab järk-järgult need väärtused, mille tõttu sooviti siia tulla. Koos valla ääremaa tunnuste ilmingutega imbub põlisküladesse ka linlik elu- ja mõttelaad. Teisest küljest on positiivne, et on lisandunud uusasukad, kelle jaoks tervikliku kogukondliku külaelu tavade säilimine on olulise tähtsusega.

Möödunud sajandi 70-ndatel ja 80-ndate aastate alguses oli Irule iseloomulik külatüüp, millega kaasnes aiamaa ja ka soovijatel põllumaa olemasolu, kohas kus täna on riigimaa, Klaokse majadegrupp ja Iru Tehnopargi rajatised. Siis oli ka nn küla majade paigutuse üldpilaan, millest Ämma-, Äia- ja Iru- Põllu jt teede, osas on veel säilinud, kuid peale 1993.a.kui tagastatud maid hakati omanike poolt müüma, on märgata juhuslikke hoonete paigutusviise ja omavahelise kauguse määramisel pole lähtunud ajalooliselt välja kujunenud struktuurist. Iru on ajalooliselt olnud Pirita jõearne küla ja koos Linnamäega nagu linnalähedane roheline oas Ämmamäe ja praeguste Põldma- ja Nurmevälja kinnistute-, riigimaa, Iru Tehnopargi avarate tagamaadega. Praegune elukorraldus ei nõua pere äraelamiseks vajaliku

tulundusmaa olemasolu, kuid võimalusel peaks siiski säilitama hoonekomplekside vahelist ajaloolist krundistruktuuri ja vältima tiheda hoonestuse jätkamist eeltoodus aladel, et vähesed külasisesed avatud vaated täielikult ei kaoks. Arvestada tuleb nii põliselanike huvide kui nende inimeste, kes on siia asunud just roheline keskkonna, vaikuse ning rahu vajaduste ja ootustega.

Uute hoonete ehitamisel on oluline nende sobivus miljöösse. Tähtis ei ole olemasolevasse külamiljöösse ajaloolise ilmema majade ehitamine, vaid ehitatavate majade mastaap ja külasse sobiv välisviimistlusmaterjalide valik. Uued hooned ei tohiks olla suurema mahu ja gabariitidega, kui olemasolevad (see seisukoht jäi kõlama ka 23.märtsil 2007.a. toimunud külakoosolekul). Välisviimistluse materjalidest tuleks reeglina kasutada naturaalseid materjale. Planeeringu tegemise käigus tuleb omavalitsusel suhelda elanikega ning teadvustada neile piirkonnale omaseid ehitustraditsioone, materjali valikuid ning võimalusi hoonestuse sidumiseks maastikuga.

(Väljavõte teemaplaneeringust "Rohevõrgustik ja miljööväärtuslikud alad").

Seega tuleb edasist tiheasustuse loomist piirata ning koostada Iru küla arendamata alade detailplaneeringud, korraldada nende arutelud. Kuna inimesed soovivad, et Iru taastatakse vaikse elu- ja puhkekeskkond, siis ettevõtluse koha pealt tuleb näha ette siin peamiselt elanikele mitmesuguseid avalikke teenuseid pakkuvate ettevõtete ja asutuste esinduste ja/või vastuvõtupunktide rajamist.

2.6. TEHNILINE JA SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR

Väga õigesti tuuakse Jõelähtme valla arengukavas välja, et individuaalelamuehituse hoogne kasv mereäärsetes asumites on jätnud tahaplaanile valla üldised arenguhuvid transpordiskeemide, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni, ühistranspordi ning puhke- ja virgestusalade arendamisel. Enamus nendest probleemidest tulevad teravalt välja just Irus, kus täielikku unarusse on jäänud sotsiaalse infrastruktuuri arendamine. Lisada on veel meie õnnetuseks Harju maakonna tasemel kantide kinnitamisid. Õnnetus seisneb selles, et Iru küla on kinnitatud Loo alevikuga ühtseks kandiks?

Tehnilisest infrastruktuurist Iru külas saame rääkida ainult veevõrgustikust, mis kuulub Loo Veele, kusjuures mõned aastad tagasi rajatud pumbajaam ei rahulda küla vajadusi filtrite väikese läbilaskevõime tõttu. Tuelnevalt sellest ja ka täiendava põhjusena mustast metallist torustikest, ei vasta suuremal veetarbimise ajal vee kvaliteet joogivee nõuetele ülemääraste setete, väevli- ja rauasisalduse tõttu.

Ühiskanalisatsiooni rajamine ja veevärgi rekonstrueerimine Loo alevikus ja Iru külas on kavandatud ühise projektina(veevõrk eeskätt torustike väljavahetamisega), et töödega alustatakse juba sellel suvel, vastavalt kavandatud ajagraafikule. Projekti kogumaksumus on 59 miljonit krooni, millest suurem osa vahendeid saadakse Euroopa Ühisfondist. Iru küla tööde maht on ca 11 miljonit krooni. Olulise puudusena tuleb märkida asjaolu, et pumbajaama rekonstrueerimist selle projektiga ei ole ette nähtud ning täielikult puudub sadevete ärajuhtimise lahendus, vaatamata meie mitmele kirjalikule pöördumisele. Seega sadevete küsimust projekteerimise käigus ei lahendatud ja selleks ei ole ka vahendeid ette nähtud.

Sadevete ärajuhtimisega peame aga juba lähiaegadel tegelema, sest suurte vihmade ohustab sellega külaelanike keldreid. Olukord muutus halvaks pärast seda, kui Iru ja Äia teeveeres olnud kraav eramuehituste käigus juba 1980-ndate aastate alguses täis aeti. Teiseks suureks mureks on ka Ämma teega külgnev kraav, mille truubid on kohati kinni aetud ja kraav on

lausaummistunud, eriti kevadtalvel, kui on suurvesi. Ehitustegevuse käigus on „kaduma läinud“ Ämma tee kraavist sadevee ärajuhtimiseks mõeldud kraav Pirita jõelammile. Seega, kui ka Ämma teega rööbiti olev kraav saab avatud, pole veel kuhugi minna?

Probleemiks on ka kergliiklustee puudumine külapeatee e Ämma tee ääres alates Nurmevälja kinnistust kuni Ämma teed pidi Vana- Narva maanteeni, mille otsesõidu võimalus paraku puudub, kuna see teelõik on aastakümneid tagasi üles kaevatud. Täna lahutab seal aga 6-7 meetri laiune Aloe kinnistu seega eramaa. Reaalsem on teine küla läbiv marsruut: Ämma tee- Iru tee – Linnuse tee –Narva maantee, Pärnamäe tee ja Vana-Narva maantee ristmik. See muidugi raskendab Viimsi valla Laikülas algava kergliiklustee võrgustikuga ühinemist, kuid on soodne ühendus juba väljaehitatud Lasnamäe linnaosa kergliiklusteega

Probleemiks on meie küla ühe eksootilisema jalgsi rännuteega, nimelt Pirita jõe kallasrajaga, kuna alates Iru tee põik ei pääse sellele ligi ning liikudes vastuvoolu on õige pea ees kruntide piirdeaiad ja lausa veeni ulatuvad rajatised, krundi omanike puhkenurgad, grillimisahjud jms. Ka teistelt külatedelt ei pääse jõeni, ainukeseks võimaluseks on riigimaalt liikumine kuid selle seisukord lihtsalt ei võimalda ohutult sinna pääseda. Kahjuks ei ole vallaametnikud uute elamukruntide planeeringute kehtestamisel arvestanud liikumiskoridoride säilitamise vajadusega.

Paljud ei ole rahul ühistranspordiga, soovitakse otseühendust Vallamajaga, sagedasemat ühendust Tallinnaga ja ka Loo Kultuuri- ja Vabaajakeskusega.

Meil on olemas väike bussipaviljon (kas tõesti peame ütlema – headest Linnuvabriku seega nõukaaegadest) Iru teel, kus saab rahulikult jalga puhata ja varju all olla ning kasutame seda ka piimamüügi kohana.Mida ei ole, see on regulaarne bussiliiklus?

2.7. HARIDUS JA KULTUUR, SELTSITEGEVUS.

Iru küla sotsiaalne infrastruktuur ja avalike teenuste, nagu lasteaed, kool, kauplus, konstaablipunkt, perearst, spordirajatised, kultuuriasutus jms, osutamise ja/või saamise võimalused puuduvad täielikult.

Jõelähtme vallavalitsus ei ole kogu Eesti taasiseseisvumise ajal Iru külla ühegi tehnilise ega sotsiaalse infrastruktuuri objekti rajamist korraldanud. Ülalmainitud bussipaviljon on „linnuka“ ajast, samuti kasutamiskõlbmatuks muutunud tenniseväljak! Üheks erandiks on pumbajaam, mis aga on oma võimsuselt mitterahuldav.

Kuna ülaltoodud sotsiaalne infrastruktuur puudub, käib Iru küla rahvas nende teenuste saamiseks Tallinnas, vähesed Lool, mis on üpris tülikas ja aeganõudev, seda eriti halva bussiühenduse tõttu.

Küsitluses vastas üks külaelanik, et Iru küla ja Tallinna vahel pole viimase saja aasta jooksul nii halba ühendust olnud.

Kaupluse ja kohviku vajadusteks ning seltsielu arendamiseks, samuti koosolekute korraldamiseks on vaja ruume, kuhu mahuks vähemalt 80 inimest. See ruum peaks vajaduse korral olema kergesti kohandatav ka pühalike talituste läbiviimiseks. Aktiivses seltsi- ja ühistegevuses näeme üht peamist võimalust, kuidas elanikud ise saaksid kaasa aidata Iru küla arengule.

Iru külla on Nurmevälja arendajal kohustus ehitada lasteaed. Selle lasteaia osas oleme Vallavalitsusele esitanud kirjalikke ja Vallavolikogu arengu- ja planeerimise komisjonile suusõnalisi ettepanekuid ehitada lasteaeda üks suurem saalimõõtmetes ruum, kus

päevasel ajal saaksid lapsed avaramalt joosta ja mängida ning õhtuti ja/või puhkepäevadel saaks külarahvas käia koos ringides, pidada kõnekoore jms. On ju lasteaiakohtade nappus Jõelähtem vallas juba pikemat aega probleemiks ning teadaolevalt ei ole paljud Iu küla elanikud end välja registreerinud Tallinnast, et saada laps panna lasteaeda. Laiemalt mõeldes võiks seal olla sama katuse all ka kohvik, kus külakokad- ja kondiitrid saaksid kätt proovida ning kostitada vähemasti töölt tulnud väsinud lapsevanemaid. See looks ka võimaluse, midagi teenida, andes lisa kas kasinale palgale või pensionile. Kuigi külaplatsi laste mänguväljak on suhteliselt lähedal, võiksid lapsed ka siin puhkepäevadel turnida ning emmed- issid kohvitada.

Korrastamist vajab laste mänguväljak, sh tarastamist, samuti peaks suurematele koolieas lastele loodama võimalus korv- ja võrkpalli harrastamiseks. Siin oleks ka vanematel suviti tegemist. Talvel on suusaradade rajamine Linnamäele ja seda ümbritsevale lammile vägagi teretulnud ning ka Vastlasõidud peaksid saama meeldivaks traditsiooniks.

Ülalmainitud kergliiklusteed ja rajad tooks välja jooksjad, jalgratturid ja rullsuusatajad ja-uisutajad ning meie küla muutuks tunduvalt sportlikumaks, seega ka tervemaks. Kogu liikumis- ja harjutamisvõimalustega peaks kaasnema ka valgustite ülespanek nii turvalisuse tagamiseks kui ka pimadamal ajal harjutamiseks.

Endine Pirita jões olevale suplusalale otse ligi ei pääse, kuid rajatav kallasrada ja sellel külaplatsilt juurdepääs võimldaks taastada ka külarahva ühe suvise lemmikpuhkeviisi – supluse ja paadiga sõidu. Kallasraja väljaehitamisele peaks järgnema ka kergpaadisilla ehitus, millest saab teha madalaid vettehüppeid, kuid see võimaldaks ka lihtsamalt veest puhta jalaga väklja tulla.

2.8. KÜLA MAJANDUSKESKOND, ETTEVÕTLUS JA SELLE ARENGUPERSPEKTIIVID

Tänaseks väga akuutse teemana tuleb eraldi rääkida töökohtadest küla territooriumil ning Iru külla registreeritud ettevõtteid. Kuna äriregistri andmebaasi avalik osa ei võimalda vallasiseselt filtreerida äriühinguid nende asukoha järgi – siis pole võimalik ka arengukava jaoks välja selgitada, kui mitu äriühingut on Iru külas registreeritud ning kui palju võiks neis olla töötajaid.

Iru külas puudub igasugune teenindusvõrk, mille järele rahvas peab sõitma Tallinna (halva transpordi tõttu vähem Loole, kusjuures ka isikliku autoga sõidetakse pigem Tallinna kui Loole), kus on enamuse vajalikke teenuseid praktiliselt ühes kohas saadaval, näiteks Mustakivi Keskuses. Lisaks ülalmainitud Lasteaia ehitamisele, plaanime kaugemas tulevikus kaupluse rajamise koos kohvikuga ja avaramad külaseltsi ruumid ning nende juurde ka mõned väiksemad teeninduspunktid, nagu postiteenuse ruum, huvikeskuse saal ja väikespordikompleksiga jne., mis looksid kohalikele elanikele nii mõnegi töökohta. Oleme vallavolikogu komisjonis tõstetanud küsimuse selles, et vallavalitsus peaks tegelemaka tööhõive küsimustega ja soodustama ettevõtjate tegevust töökohtade arvu suurendamiseks valla territooriumil.

Kõiki neid teenuseid on tulevikus võimalik pakkuda, kusjuures külapoolse tegevusena selgitame eelnevalt välja, kas ja milline on nõudlus. Arvestades külaelanike inimressurssi, looduslike eeldusi ja inimeste soovi säilitada looduslähedast elukeskkonda, ei ole tootmise arendamine ja selleläbi töökohtade loomine perspektiivne, sest Iru jääb ikkagi peamiselt elurajooniks. Erandiks on Iru Tehnokeskus ja Saha-Loo teega külgnevatel aladel teenindusettevõtete rajamine, nagu sõiduautode esindused ja teenindused, kodutehnika esinduskauplused vms.

Tulenevalt elamuehitusalade laienemisest on oluline taotleda vallalt edasiste planeeringute läbivaatamisel ja kinnitamisel lähtuda vajadusest eraldada (jätta) maad ka avalike teenuste osutamise võimaluste loomiseks..

2.9. ELANIKUD JA INIMPOTENSIAAL, KÜLAELANIKE KOOSTÖÖ

Vastavalt rahvastikuregistri andmetele oli Iru külla seisuga 1. jaanuar 2010 registreeritud 354 ja Jõelähtem valda kokku 5 896 elanikku. Siinjuures tuleks lisada, et ametlikult registrisse kantud inimestega võrreldes elab külas tegelikult nii alaliselt kui ajutiselt kaks korda rohkem elanikke. Elukoha registreerimist mõjutab teatud määral ka riigi ja kohalike omavalitsuste elanikele suunatud poliitika, sh. Tallinna elanikele suunatud soodustused ja sageli ka mugavus, ei viitsita ennast ümber registreerida ega tunnetata ka otsest vajadust. Eraldi sai juba eelpool mainitud lasteaia kohtade probleemi, liskime veel ka kooli probleemi. Kes kuhu kooli soovib? Teame, et vaid üks kolmandik Loo lapsi käig Loo Gümnaasiumi klassides? Miks, on ju Loo kool hea tasemega keeleõppe kallakuga? Viimastel aastatel on Jõelähtme vallas elanike juurdekasv olnud kiireim just Iru külas ja ka Uuskülas. Kusjuures vaadates tagasi „kaugetesse“ seitsmekümnendatesse, mil Iru oli seitse suitsu, on alalisi elanikke peale 1999 .a. lisandunud umbes 70 %, põhiliselt suvilate ümberehitus eja uute eramute rajamise tulemusel. Planeeritud arendusalade maksimaalse täisehitamise tulemusena ja külasse sisseregistreerimise hoogustumisega peale sotsiaalsfääri kindlustamist, võib aastaks 2020 külaelanike arv kasvada praeguse võrreldes kuni 2,5 korda (800-850 inimeseni). Vanuselise koosseisu järgi oli Iru 2009. aastal kuni 24-aastaste osakaal (22 %), mis on väiksem valla keskmisest, samas üle keskmise oli enam kui 50-aastaste osatähtsus.

Tänase seisuga on Iru jõudnud arengufaasi, kus ehitustegevus on viimase paari aasta jooksul raugenud, ütleks, et meeldival tasemel. See ei too külasse massiliselt juurde suurt hulka rahvast, mis asjaga kohe alustad võimaldab optimaalselt lahendada infrastruktuuri arenduse.

Juba lähituleviku kavandamisel on vajalik arvestada kõigi elanikegruppide huvide tasakaalustatust, samaaegselt püüdes kujundada üksteist mõistvat ja piirkonda hoidvat kogukonda.

Elanike küsitluslehtede ja aprillis 2009.a läbiviidud Arengufoorumi tulemuste järgi võib kinnitada, et Iru küla rahvas on piisavalt aktiivne ja valmis kaasa lööma küla arengu edendamisel

seltsitegevuses, koostöö korraldamisel, jõukohastel töödel külaplatsi korrastamisel ja talgutena läbiviidavatel heakorratöödel.

2.10. KÜLA KOHT JÕELÄHTME VALLAS

Jõelähtme vallas on piirkondi, mis on juba linnastumise kallakuga, kuid enamuses on piirkonnad, kus on alles rahulik maaelu miljö. Iru kuulub tinglikult kahjuks esimesse rühmitusse, kuna on sisuliselt juba kaotanud oma identiteedi kunagise ühtse kogukonnaga linnalähedase külana. Liialt suur on kahe linna liigest lähedusest tulenev surve ning eriti Maardu linna tööstusrajatiste vahetu lähedus. Tinglikult seetõttu, et kanname küll küla nime, ka kinnistud on suhteliselt suured võimaldades tunda end eraldi, oma aias, oampuhkeplatsil või väliokamina juures, kuid vaadates külale tervikuna, näeme, et üha uued alad on alla neelatud ehitustegevuse poolt, nõrgenenud on otsesideme looduslike kooslustega ja uusasunikel on vaid murulapike ning väikesed puukesed, mis üha tiheneva teedevõrguga rõhutavad veelgi linnalikku olemist. Selles kontekstis olid varem rajatud aianduskooperatiivid isegi inimsõbralikumad elukeskkonnad (madalad ehitised, külluses roheline) kui praegu kerkivad uued külaosad. Seda vaatamata puudulikule veevarustusele ning kanalisatsioonile. Samas ei saa me rääkida linnaelu mugavustest, sest iga väiksemgi vajadus (toidu, teenuste, organiseeritud vaba aja veetmise jm. järele) sunnib kasutama transporti ja võtma ette aja- ja energiakulukat teekonda suuremasse keskusesse.

Kui analüüsida seda, kuidas on viimastel aastatel investeeritud Iru külla, siis siin eriliseks optimismiks põhjust ei ole. Kuigi viimaste aastatega on külaelanike arv tunduvalt kasvanud, pole elanike rahulolematuse põhjused leevendunud.

Kohalikule omavalitsusele tahavad Iru elanikud adresseerida järgmist:

- Iru külla ei ole viimased 17 aastat investeeritud proportsionaalselt valla ja küla elanike arvu võrdluses.;
- Iru külas on täielikult väljaarendamata infrastruktuur;

- Iru külast on võõrandunud mõned vallaametnikud, me ei ole viimase kahe aasta jooksul näinud külas valla sotsiaaltöötajaid, korrakaitse esindajat, planeeringute- ja ehitusspetsialiste, kommunaalteenuste eest vastutavaid jt
- Iru külal puudub detailplaneering;
- Iru küla tuleb seadustada kui Harjumaa Jõelähtme valla üks kantidest;
- Vallamaja peab saavutama sobiva kokkuleppe, kas Harjumaa liinidega või Tallinna Transpordiametiga kindlustamiseks külarahva mugava liikumise suurtematesse keskustesse, kus osutatakse teenuseid.

Olukord on paranemas, sest tänane vallavalitsus on reageerinud Iru küla pöördumistele, on toimund külamurede arutelud vallavanema ja abivallavanemate osavõtul. Heaks tribuuniks on kujunemas jälle Külavanemate Ümarlaud, mille korraldamise on oma peale võtnud Vallavalitsus.

Kokkuvõttes: Meil on palju tõsiseid muresid ja meie häält on küll ka kuulda võetud, kuid me loodame, et meie taotlused ka materialiseeruvad. Pingutagem küla ja oma heaolu ning väärrika elukeskkonna hoidmiseks esmalt ise.

2.11. VÄLISKESKONNA ARENGUSUUNDUMUSED

Infotehnoloogia pidev areng võimaldab olla kursis sündmustega üle kogu Eestimaa ja maailma. Eesti on kiiresti arenev regioon maailmas, mis avaldab mõju meie igapäevastele tegemistele ja seda peame arvestama meie valla ja oma küla arendamisel ja otsuste tegemisel. Nimetame siin mõned neist:

- Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arenguga kaasnevad muutused inimeste elulaadis.
- Loodetav majanduse arengu taastumine ja tõus annavad aluse väita, et mõne aja möödudes taastub olukord, milles inimeste sissetulekud suurenevad, tekkib jälle rohkem vaba aega ning tarbimisstruktuuri ja hoiakud muutuvad ratsionaalsemateks.
- Samas on oht, et süveneb erinevus regioonide ja piirkondade arengutes. Väiksemad ja tasakaalustamatult arendatud omavalitsused võivad sattuda majanduslikesse raskustesse, kuni pankrotistumiseni ning reginaalpoliitilesteks otsusteks peaks valmis olema eeskätt elanikkond.
- Piisavat tähelepanu pööramata ja Vallavalitsuse poolt vastavate otsuste tegemata jätmisel on oht, et jätkuvad ka vallasiseste arengute erinevused.
- Ülimalt tähtsaks muutub omavalitsuste vaheline koostöö ja partnerlus.

3. EELISARENDAVAD VALDKONNAD JA ARENGUEESMÄRGID

3.1. INFRASTRUKTUUR JA ELUKESKKOND

- 3.1.1. Kõik küla teed on kaetud kõvakattega, külla sissesõiduteed on varustatud viitadega, teede nimedega ja majad numbritega;
- 3.1.2. Küla veetrass on väljavahetatud ja rajatud on kanalisatsioonitrassid;
- 3.1.3. Kogu Iru küla ulatuses on paralleelselt renoveeritud sõiduteedega rajatud kergliiklusteed;
- 3.1.4. Teid ja tänavaid hooldatakse ja remonditakse regulaarselt, võimaliku lahendusena esitame ettepaneku sõlmida otseleping Iru küla ettevõtjaga või küla huviosi esindava ühinguga.
- 3.1.5. Kõik külateed on nõuetekohaselt valgustatud;
- 3.1.6. Väljaehitatud on külaplats, selle olev lastemänguväljak ja tenniseväljak, millel on ajakohane kate.
- 3.1.7. Külaplats on valgustatud ja varustatud videovalvega;
- 3.1.8. Rajatud on kallak ja kallasrada külaplatsist kuni Pirita jõekaldani, rajad on valgustatud, paigaldatud on istepingid, kallakraja järskudesse lõikudesse trepiastmed ja käsipuud ning Pirita jõe kallasrajale laste mänguplatsid;
- 3.1.9. Jõelammil on paigaldatud märgistused jalg- ja rahvastepalli harrastamiseks;
- 3.1.10. Taodeldud on omaniku käest Iru Ämma ümbruse maa-ala üleandmine munitsipaalomandisse, näiteks asendusmaa eraldamisega;
- 3.1.11. Korrastatud on muinaskalmed ja Peeter Suure Merekindlustuste maakaitse vööndi rajatiste järelejäänud osad;
- 3.1.12. Koostöös Lasnamäe Linnaosa valitsusega taastatakse Iru linnus kui muinsusobjekti turismiaktraktiivne seisund (alustuseks teerajad, trepiastmestikud, viidad –tähised, kus mis asus jms);
- 3.1.13. Lahendatud on sadevete kogumis- ja drenaažisüsteemid;

- 3.1.14.. Arvestades tehnoloogia arengut kaaluda ka Eestis juurutatavat elektrijuhtmestiku kaudu levitatava side- ja internetiühenduse kasutuselevõttu;
- 3.1.15. Paranenud on heakord ja loodushoid, regulaarselt viiakse läbi ühiseid heakorratalguid;
- 3.1.16. Küla majapidamisets jätkub sorteeritavate jäätmete liigiti kogumine, taastatakse nn. Jäätme punkti töö (taaspalgatakse eri liiki jäätmete kogumise konteinerid);
- 3.1.17. Jätkatakse tegevust 2,13 ha suuruse reformimata maa munitsipaliseerimiseks ja selle vormistamise järgselt selle hooldamist, et pakkuda Iru küla elanikele, Iru Tehnopargi-, Iru Elektri jaama- ja Maardu linna tehnorajatiste töötajatele puhke- ja vabaaja veetmise võimalusi.

3.2. TEENUSTE ARENDAMINE

3.2.1. Ühistransport vastab senisest enam elanike vajadustele;

3.2.2. Irus on oma seltsimaja, mis on ürituste ja kooskäimise kohaks, töösse rakenduvad huviringid, sportlikud lauamängud, kodumajanduse- toiduvalmistamise-, aianduse- ja pisiremonttööde kursuste korraldamine, toimuvad kultuurirahvaga kohtumised- esinemised ja isetegevusüritused;

3.2.3. Külas on olemas kaasaegsel tasemel toidu- ja esmatarbekaupade kauplus.

3.3. PUHKUS JA VABA AEG

- 3.3.1. Iru on olemas võimalused aktiivseks kehaliseks tegevuseks – spordiplatsid ja lauasportimängude saal ning tervisespordirajad;
- 3.3.2. Pirita jõeääres on rajatud kergsadamasild ja selle juurde kuuluvad supuskohale vajalikud rajatised, rajatud lastemänguplats ja istumiskohad ning korrastatud puhkeala külaelanike jaoks;
- 3.3.3. Korrastatud on supuskoht;
- 3.3.4. Tagatud on noorte ja laste vabaaja- ning huvitegevus, väiksematele lastele on olemas mänguplatsid ka teistes küla osades;
- 3.3.5. Külas on õhtuti ja nädalalõpupäevadel kergtoitlustus- ja vabaaja veetmise kohad, mis tegutsevad vähemalt suveperioodil.

4. ÜHISTEGEVUSE ARENDAMINE

- 4.1. Külaselts arendab oma aktiivset tegutsemist;
- 4.2. Olemas on kogukonnatunne, tehakse koostööd kõigi ümberkaudsete küladega ja huvigruppidega. Inimesed tegutsevad ühiselt küla heakorra tagamisel, vaatamisväärsuste juurdepääsude korrashoidmisel ja külailme säilitamisel.
- 4.3. Suur on noorte kaasatus kõigisse külakogukonna tegevustesse;
- 4.4. Vallavalitsusele ja muudele organisatsioonidele esitatakse aktiivselt ettepanekuid ja arvamusi Iru küla puudutavate otsuste tegemisel;
- 4.5. Toimub omavahelise suhtlus ja organiseeritud infovahetus, külakoosolekud. Korraldatakse vallavalitsuse infopäevi, luuakse kodulehekülg ja avatakse elektrooniline foorum;
- 4.6. Külal on oma seltsitegevuseks ruumid;
- 4.7. Iru küla on jätkuvalt esindatud Jõelähtme Vallavolikogus.

- Tegevuste kavandamisel arvestatakse ka ealiste vajadustega, vanemad inimesed, kes liiguvad vähe või ühistranspordiga, vajavad ja tarbivad teenuseid enam kohapeal.
- Samuti vajavad vanemad inimesed kohapeal kooskäimiskohta.
- Inimestele, kes on valdavalt paiksed tehes igapäevatoiminguid küla piires, etendavad tähtsaimat rolli elukondlike teenuste kohapealne kätesaadavus, vabaaja veetmise võimalused, turvalisus ja miljööväärtus.

- Tallinnas tööl käivatele inimestele on olulisemad liikluskorraldus, lasteaia olemasolu läheduses, sportimisvõimalused.

Käesolev arengu- ja tegevuskava on koostatud 6 aastase ajaperspektiivi peale, sest elame dünaamilises keskkonnas ning on üsna raske ette näha, millised muutused toimuvad ka selle suhteliselt lühikese aja jooksul nii kodukandi, omavalitsuse, riigi, regionaalsel või kogu maailma tasandil.

Selle dokumendiga ei sätesta me kõike kirjapandut, kui muutumatuid seisukohti, vaid olema muutustele, uuendustele ja sätetele avatud. Pealegi oleme seda meelt, et korda kahe aasta jooksul vaatame üle arenguseisundi, tehtu ja saavutatu ning võrdleme oma püstitatud eesmärkidega ning viime Arengukavasse vastavad korrektureid.

Selleks ootame eelkõige oma külarahva panust, kuid kõik teised asjalikud ettepanekud ja loomulikult ka konstruktiivne kriitika on teretulnud.

II IRU TEGEVUSKAVA 2010 - 2015

Tegevuskava näitab Iru küla valmisolekut oma eesmärgi saavutada. Tegevused tulenevad küla elanike seas korraldatud ankeetküsitluse ja Arengufoorumi tulemustest ning küla eestseisuse ja Iru Ämma Klubi juhatuse liikmete ettepanekutest; valla ja maakonna arengudokumentide analüüsist. Eesmärgid on kooskõlas valla arengukavaga, Iru küla Eestseisused poolt tehtud ettepanekutega Valla arengukava muudatusteks, kusjuures meie poolt plaanitavatele tegevustele on kirjeldatud konkreetselt ning esitatud arvestuslikud rahastamise suurused. Tegevusi viivad ellu küla elanikud MTÜ Iru Ämma Klubi eestvedamisel.

Iru küla Eestseisuse ja MTÜ Iru Ämma Klubi tegevuskava 2010 – 2015

Aeg	Tegevus, investeering, objekt	Rahastamise allikas	Vastutaja
	Haridus-sotsiaalvaldkond		
2010	Välja selgitada Iru lasteaialaste ja kooliealiste noorte potentsiaal	Jõelähtme VV raha uuringuteks	Vallavalitsus
2010-2011	Külaplatsi ajakohane väljaehitamine	Leader programm, fondid, valla- ja omaosalus	MTÜ*
2010-2011	Pirita Jõeorgu viiva Terviseraja ja laste mänguplatside ning puhkeala rajamine	Fondid, valla- ja omaosalus	MTÜ*, vallavalitsus
	Kultuur		
2010-	Külarahvale Iru mängude ja kultuuriürituste ühiskülastuse	Fondid, valla- ja omaosalus ühiskondliku	MTÜ*

2015	korraldamine	tööpanusena	
	Heakord		
2010	Küla haljastus- ja kergliiklusteede kava koostamine	Vallaeelarve, tööpanus	oma MTÜ*, vallavalitsus
2011-2012	Küla kergliiklusteede võrgustiku väljaehitamine, holdus ja remont	Vallaeelarve, tööpanus	oma MTÜ*, vallavalitsus
2012-2015	Küla haljastuskava täitmine	Vallaeelarve	MTÜ*, vallavalitsus
2011-2015	Külaplatsi laiendamine reformimata riigimaa alale ning sinna looduspargi-, terviseradade-, mänguplatside- ja supuskoha rajamine ja kergpaadisilla ehitamine	Fondid, vallaeelarve	MTÜ*, vallavalitsus
2010-2015	Pooleliolevate ja mahajäetud majade korrastamine või lammutamine	Omanikud	MTÜ*
2011-2015	Linnusele matkaradade projekteerimine ja rajamine	Tallinna Linnavalitsus, Fondid, valla toetused	MTÜ*, vallavalitsus
	Majandus		
2010	Ühistranspordi parendamine	Vallaeelarve	MTÜ*, vallavalitsus
2010-2015	Väikeettevõtluse toetamine	Leader programm ja omafinantseerimine	Ettevõtjad

	Lasteaed - Seltsimaja		
2010 -	Kokkuleppe sõlmimine Nurmevälja arendaja ja valla vahel: lasteaiaks plaanitud kinnistu osa üleandmine vallale ja valla poolt kohustuse ülevõtmine 320 m Ämma teelõigu asfalteerimiseks	Vallatöötajate tööajakulu	Vallavalitsus
2011	Lasteaed-Seltsimaja projekteerimine	Vallaeelarve	vallavalitsus
2011-2012	Lasteaed-Seltsimaja ehitus	Vallaeelarve, fondid	Vallavalitsus, MTÜ*
2012-2015	Lasteaias-Seltsimajas ühisettevõtmiste organiseerimine, vallatöötajate vastuvõttude korraldamine ja huviringide käivitamine	Omavahendid	MTÜ* Valla kultuuritöötajad
2012-2015	Lasteaed-Seltsimaja hooldus ja korrashoid	Vallaeelarve ja oma tööpanus	Vallavalitsus MTÜ*
2014-2015	Seltsimaja kasutuse laiendamine kultuuriteemaliste foorumite ja keskkonnahariduse alaste õpetega	Fondid, vallaeelarve	MTÜ*, vallavalitsus, SA Rebala Fond
2012	Seltsimaja juhataja ametikohaloomine	Vallaeelarve	Vallavalitsus

* MTÜ Iru Ämma Klubi

III LISAD:

1. Iru külaelanike ankeetküsimuste vastuste koond
2. 23.04.2009.a. Arengufoorumi kokkuvõtted
3. SWOT analüüs 2010
4. MTÜ Iru Ämma Klubi juhatuse esimehe Toomas Udu koondtabel arengufoorumi kokkuvõtetest
5. Iru Küla Eestseisuse liikme Triin Grünbergi ettepanekud Arengukavasse
6. Iru külaplatsi rekonstrueerimise projekti koostamise Leader Programmist rahastamise taotlus
7. 15.04.2010.a. Üldkoosolekul kinnitatud Tegevuskava 2010 -2015, millele on lisatud täpsustused ja eelarve
8. Iru küla Arengukava elluviijad: MTÜ Iru Ämma Klubi,
9. Iru küla Eestseisus / nimekirjad /
10. Iru küla tavad ja kombed (koostamisel)

LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTE KOOND

Need oleme meie, kes oma külast hoolivad, kes oma kodupaika väärtustavad. Asudes koostama Iru Küla arengukava, teavitame Teid, et see ongi võimalus, milles iga külaelanik saab oma sõna kaasa öelda Arengukava sisukaks koostamiseks, kusjuures arvestagem, et ükski mure ja hea ettepanek ei ole tühine.

Palun vasta ka sina järgnevatele küsimustele ja hinda erinevaid Iru külaelu valdkondi? Märki kindlasti ka see, mida võiks selles valdkonnas parandada ja mida soovid ise teha? Jäta vastuse juurde ka oma kontaktandmed?

Vastused palume saata 20. juuniks k.a. minu e-mailile arno@iru.ee või panna Iru tee 11 postkasti. Küsimustik 5 punkti süsteemis: 1- väga halb; 2- halb; 3- rahuldav; 4 – hea; 5- väga hea. Kena oleks kui tõmbad ringi selle numbri ümber, mida õigeks pead? Samuti vasta ka jah/ ei küsimustele.

1. Kas oled rahul külakogukonna kaasamisega ühistegevusse? 1 2 3 4 5
2. Kas oled rahul joogivee kvaliteediga? 1 2 3 4 5
3. Kas oled rahul elektrienergia tarnimisega? 1 2 3 4 5
4. Ka oled rahul Ragn-Sells prügiveo teenusega? 1 2 3 4 5
5. Kas oled roheline koti teenuse tellinud? Jah / ei
6. Kas oled rahul postiteenusega?
(ainult üks rahulolematus) 1 2 3 4 5
7. Kas oled rahul tänavavalgustusega? 1 2 3 4 5
8. Kuidas hindad sideteenuseid(telefon, internet)? 1 2 3 4 5
9. Kas küla sissesõidu- ja siseteedel on piisavalt märke ja viitasid? 1 2 3 4 5
10. Kas suvine ja talvine teede hooldus on rahuldav?
(eriti halb on suvine) 1 2 3 4 5
11. Kuidas hindad Iru küla bussiühendust:
 - 11.1. Tallinnaga? 1 2 3 4 5
 - 11.2. Vallamajaga ? 1 2 3 4 5
 - 11.3. Loo alevikuga 1 2 3 4 5
12. Kas tunned vajadust külaplatsi arendamisel? Jah / ei

Milles seda näed? Üldine korrastus ja tasandus, tenniseväljak ajakohaseks, tarastused, sh eraldi laste mänguala ümber, 10 a. tagasi oli suur kiik, see tuleks taastada, pingid, katusealune, valgustus, videovalve jms

13. Kas sind rahuldab pääs Pirita jõe kallasrajale? 1 2 3 4 5

14. Kas oled rahul Iru Ämma, meie küla sümboli, juurde pääsuga? 1 2 3 4 5

15. Kas sind rahuldab Iru küla kodulehekülg www.iru.ee 1 2 3 4 5

16. Mida sooviksid koduleheküljele lisada? Vastuste koond:

Tore, et alati värsket info. Soovitakse, et oleks ka foorum, et arutada, näiteks, kas taastada pakendikonteinerite tellimine ja mida teha, et konteinerite ümbrus oleks puhas?

17. Miilises Iru külaelu parendamise tegevuses soovid ise osaleda?

Soovitakse osaleda suviste tervise- ja matkarajade väljaehitamisel ja hoolitsemisel, eeskätt Pirita jõe kallasraja ja Linnusele viiva ja sellel olevate jalgradade-, jõeäärse suplus- ja puhkekoha-, talvel kelgu- ja suusaraja korrastamisel. Enamus on nõus osalema talgutel, nt võsa maha trimmerdamisel, täiendavate jalg- ja kergliiklusteede rajamisel, piirdeaedade väljaehitamisel jms.

18. MILLINE ON SINU ARVATES IRU KÜLA KÕIGE SUUREM PROBLEEM?

Tähtsaimad on:

- Ühistranspordi halb korraldus, eeskätt tõmbekeskustega,
- Rahval pole kokkusaamise kohta, puudub seltsimaja.
- külaplatsi eemaletõukav seisukord,
- teede halb seis, tänavalgustuse puudulikkus,
- teede nimede ja majade numbritega seonduv segadus, näiteks on endiselt registris alates Ämma teest 39 ja jt teedega külgnevate kruntide 1995.a. kinnitatud Aiandusühistu „Iru“ numeratsioon.).
- Enamus lapsi mängib oma aias ja ei suhtle, lastepplats on räämas, tihti ebasoovitavate pudelite, kapslite ja isegi süstlatega.

Koondtabeli koostas Iru külanem Arno Kannike

LISA 2. 23.04.2009.A. ARENGUFOORUMI KOKKUVÕTTED

Kokkuvõtted Iru küla 23. aprillil 2009.a. toimunud Arengufoorumist

Arengufoorum toimus kahes osas:

I AVATUD RUUMI SEMINAR

Moderaator Kodukant Harjumaa tegevjuht Marianne Rosenfeld

Iru küla sisemised nõrkused

- Mille poolest on meie küla kehv?
- Millised oskused meie külal puuduvad?
- Mida oskavad teised teha meie külast paremini?
- Millised huvirühmad ei ole meie külaga päris rahul?

Rahvas arvab:

1. Kas on olemas küla? Kogukonda ei ole? Me oleme nagu magala? Meil traditsioonilisest külast alles 2 maja? 1970 aastal oli Iru 7 maja! Ühisüritus –näiteks tänavapidu? Võtta ette paar asja! Näiteks WIFI ja teiseks jõeäär! Kuidas saada kätte riigile kuluv 4,1 ha maad? Valla arengukavasse peab minema selle maa munitsipaliseerimine? Kes tegeleb vallas? Dendropark! Kes on MVallavalitsuses see isik, kes teeks meie jaoks paberid valmis? Pool maad Pirita jõeoru kaitseala vööndis, puhkeala.
2. P.1. volikogu otsus ja vallavalitsuse taotlus – Väino Haab. Alustame sellest Iru külavanem kirjutab volikogu esimehele taotluse. Taotluses kirjutada: Miks seda maad on vaja? /Taotlus sai esitatud Vallavolikogu Arengu- ja Planeerimise komisjonile ja vallavalitsusele/.
3. Puudub Arengukava
4. Puudub naabrivalve arendus- Kes korraldaks? Sildid, kelle käest tellida? Valla turvateenistus peab andma infot, kuid toimetada? Korrata tutvustamist ja koguda uued allkirjad, kes soovivad ühineda? Kes on

eestvedaja? Kaitseliit? Kas Iru võiks olla Kaitseliidu üksus? Kus on lähim üksus?

5. Puudub kanalisatsioon, mõõdistaja olid juba kohal, järgnevad projekteerijad!
6. Korrastamata ja ilma õiguslike alusteta on jalgteel Iru Ämma juurest bussipeatusse? Aloe?
7. Puudub seltsimaja, ruum koosviibimisteks – taotlus, peale A.K valmimist
8. Külal ei ole lasteaeda ja kooli, lähimad asuvad liiga kaugel – T.K. kas selgitaks seadusandlust?
9. Ei toimi uue ja vana külaosade ühinemine – vaja ühisüritust – talgud, jaanipäev
10. Puudub Wifi ühendus – kes pöördub Elioni poole? Triin aitab!
11. Külavahe teed halvas seisus – M.P.
12. Täiendamist vajab tänavavalgustus – M.P.
13. Narva mnt – Vana Narva mnt – Pärnamäe tee ja Linnuse tee ristmikul puudub valgusfoor, M.P.
14. Puudub korrastatud pääs Pirita jõe äärde – A.K ja Leader

Iru küla sisemised tugevused

- Mille poolest on meie küla hea?
- Mis on meie külas ainulaadset?
- Miks tahavad inimesed tulla meie külla?
- Millised oskused on meie külal olemas?
- Mida suudab meie küla teha teistest paremini?

Rahvas arvab:

1. Rahulik
 - 1.1. Linna lähedal
 - 1.2. Kena loodus
 - 1.3. Pirita jõgi
 - 1.4. Tänavavalgustus

- 1.5. Infrastruktuur + telefon jne
- 1.6. Suur elanike arv
2. Ajalooline taust,
 - 2.1. Muinasasula ja üks vanimaid Eestimaa külasid
 - 2.2. Iru Ämm
 - 2.3. Koopad, reljeef
3. Elektriijaama lähedus
 - 3.1. Linn lähedal
 - 3.2. Maa lähedal
 - 3.3. Loodus,
 - 3.4. inimesed
4. ühistegevuse kogemus (Iru mängud, talgud)

Meie küla välised ohud

- Kas on toimunud muutusi vallas, maakonnas , eestis, mis on meie külale kahjuks?
- Kas on mingeid muutusi majanduses,tööhõives, seadustes, mis võib meie küla kahjustada?

Rahvas arvab:

1. Lähikonnas tööstuspiirkonna areng
2. Asume 3 KOV (Tallinn, Maardu, Viimsi) piirialadel, mis tekitab riske kommunikatsioonide ja elukeskkonna arendamisel
3. Majanduslanguse poolt põhjendatud kriminogeense olukorra halvenemine seoses Lasnamäe lähedusega
4. Ühistranspordi ühenduse halvenemine seoses majanduslanguse ja omavalitsuste finantsvõimaluste vähenemisega
5. Poliitiline ebastabiilsus ja kiiresti vahetuv vallavalitsus
6. Läbimõtlemata kinnisvaraarendus ning oht, et see jääb pooleli (külal puudub üldplaneering, väljastatud detailplaneeringud ei arvesta külaelanike liikumisvajadustega, Ämma tee Nurmevälja arendus, Klaokse majadegrupp jt)
7. Liikluskorralduse ajal jalgujäämine seoses liiklusintensiivsuse kasvuga

Meie küla välised võimalused

- Kas on toimunud muutusi vallas, maakonnas, Eestis, mis meie külale kasuks?(i)
- Mida võiks meie küla õppida?(ii)
- Milliste huvirühmade jaoks võiks meie küla paremaks muutuda?(iii)

Rahvas arvab:

1. Leitud aktiivne külavanem (i)
2. Omavaheline integreerumine (ii)
 - 2.1. Õppida omavahelist suhtlemist
 - 2.2. Avada Iru küla kodulehe foorum
 - 2.3. Õppida teistelt küladelt
 - 2.4. Naabrivalve sisseseadmine
3. Kõikide huvigruppide huve võiks arendada (iii)
4. Positiivsed nähtused
 - 4.1. laste mänguväljak
 - 4.2. tänavavalgustus
 - 4.3. Pirita jõe lähedus
 - 4.4. külaplatsi olemasolu (kuigi korrastamata aiaga)
 - 4.5. linna lähedus ja Peterburi maantee lähedus
5. Üldnegatiivsed sise- ja välisasjaolud:

5.1. Ühistranspordi korraldus

5.2. Tunduvalt on vaja parandada suhtumist külateede kasutamisel, eriti „võõrastel“ kes on leidnud tee meie külla ja kes on suured kiirusearmastajad? Kuidas saaks paigaldada „lamavaid politseinikke“, kuidas korrastada autode parkimine teeäartel – vaba sõiduruumi on vähe? Pahandused koerte jalutamisega ja mustusega, sageli on kõlateede veeres ladustatud prahti.

☒

☒

☒

☒

☒

II RÜHMATÖÖ „TULEVIKU TÖÖTUBA“

- Mis on küla suurim probleem?

Vastused: ☐ *Puudub tsentraalne kanalisatsioon*

☐ *Tugeva ühtsustunde puudumine*

☐ *Inimesed ei suhtle omavahel, ei tunne üksteist, ei ole kohta kus kokku saada ja suhelda*

☐ *külakeskuse puudumine*

- Milline oleks soovitud olukord?

Vastused:☐ *Toimiv kanalisatsioon oleks välja ehitatud*

☐ *Tugev ühtsustunne, ühine tegevus ühiste eesmärkide saavutamiseks*

☐ *inimesed suhtlevad omavaheltihedalt, tunnevad üksteist ja Selleks on olemas ka ühine koht/ ruum/ hoone*

☐ *külakeskus, spordiplats, tantsuplats, ujumiskoht,*

☐ *Iru Ämm avalikule maale*

- Meie tegevused soovitud olukorra saavutamiseks

Vastused: ☐ *olla ise kursis olukorraga ja nõuda pidevat informatsiooni asjade käigust*

☐ *ühisürituste korraldamine. Projektide kirjutamine*

☐ *hankida maja <kirjutada projekt<koolitada/hankida Projektikirjutaja*

☐ *võtta initsiatiiv ja organiseerida, koostada arengukava ja taodelda vahendid*

- Mis takistab?

Vastused: ☐ *keeleprobleem*

☐ *erinev kultuur*

☐ *erinevad huvid*

☐ *ükskõiksus*

☐ *palju uusi elanikke kellel puudub side külaga*

☐ *Projektide kirjutamine: Tegijatel pole aega, teised ei oska, võimalikel kirjutajatel puudub motivatsioon*

☐ *Suhtlemist: keelebarjäär, puudub motivatsioon*

☐ *info puudus*

- Mis soodustab?

Vastused: ☒ Euroliidu nõuded

☒ on olemas „juurtega“ külatuumik

☒ sobiv külaplats

☒ vajadus ühistegevuseks

☒ aktiivsed külaelanikud

- Kes on tegija? Rahvas arvab: ☒ Jõelähtme vald
☒ Toomas Udu
☒ MTÜ Iru Ämma Klubi
☒ külarahvas

Seltsimaja Projekti kirjutamisel: ☒ külavanem määrab kellegi eestseisusest

Suhtlemise edendamisel: ☒ külarahvas

- Kes on eestvedaja?

Rahvas arvab: ☒ Arno Kannike

Seltsimaja projekti kirjutamisel: ☒ külavanem

Suhtlemise edendamisel: ☒ perekonnapead vms.

NB! Kõik külas ja külaga 500 m kaugusel piirnevad objektid kooskõlastada külaga. Õhu saastusega seonduvad objektid vastavalt seadusandlusele.

LISA 3. SWOT ANALÜÜS 2010

STRENGTHS

TUGEVUSED

4P seadus

PROBLEEM

WEAKNESS

NÕRKUSED

PROGNOOS

OPPORTUNITIES

VÕIMALUSED

PROGRAMM

THREATS

OHUD

PLAAN

TUGEVUSED

Pirita Jõeoru kaunis loodus
Linnalähedus
Põhielanikkond tunneb üksteist
Suhteliselt vaikne, kaugel magistraalidest
Hea telefoniside
Suhteliselt hea internetiühendus
Puudub üleujutuse oht
Linnamäel on hea jalutada ja puhata
Projekteeritud on ühiskanaliseerimine, mille väljaehitus algab 2010
On olemas külaplats
Külaterritooriumil on muinaskalmed, Iru Ämma kuju, Peeter Suure Kaitsekind
Head ühendused suurte keskustega
Osaliselt on rajatud kergliiklusteid,

NÕRKUSED

Maardu Linna tehniliste rajatiste lähedus
Iru Elektriijaama lähedus
Puudub lasteaed (-kool)
Puudub kauplus ja teeninduspunktid
Puudub seltsimaja
Väljaehitamata on külaplats
Puudub vaba juurdepääs Pirita jõe kallaskraanile
Väga vähe on töökohti (ainult Tehnokeskuses)
Joogivee kvaliteet jätab soovida
Halb ühistranspordi korraldus
Külaplatsil puudub valve
Muinas- ja ajaloolised objektid on hooldamata, asuvad eramaadel
Raske juurdepääs bussipeatusesse
Arendaja rahapuudus Ämma tee 320 m korda

k/v arendajatel on kohustus neid rajada
Nurmevälja arendaja kohustus, lasteaed
Külakogukonna aktiivsuse tõus
Ühistegevus, talgud, Iru mängud

tegemiseks ja kergliiklustee väljaehitamiseks
Arendaja rahapuudus
Suhteliselt raske on põliselanike, uusasunike ja eriti noorte huvide ühendamine

VÕIMALUSED

Väljaehitada ajakohane külaplats ja sellele lastemänguala ning tennisev.
Rajada 4,16 ha suurune dendropark mis kujundada puhke- ja mängudealaks
Koostöös transpordiorganisatsioonidega taastada normaalne bussiühendus
Rajada Pirita Jõeäärne kallasrada, koos supluskoha ja lastemänguplatsiga
Korrastada kõik teed, paigaldada nimed ja viidad ning stiilsed külasildid
Seada sisse naabrivalve ja videovalve
Siseteede liiklusohutuse tagamiseks paigaldada nn lamavad politseinikud
Liikluse ümberkorraldamine: külasse sissesõit Linnuse ja Ämma teedele, väljasõit Narva mnt-le Metsa teelt
Koostada Iru küla teemaplaneering
Õpitubade ja harrastusringide käivitam.

OHUD

Olemasolevad Maardu linna tehnorajatised on õhu saasteallikad
Maardu linna tehnobjektide lisandumine Iru külaga külgnevale alale
Lasnamäe noorte lemmikkohaks on saamas külaplats ja just lastemänguala
Reformimata riigimaa müüakse arendajatele
Jäätmete masspõletuse tehase rajamisega kaasneb täiendav autode väljundgaaside hulk
Iru küla arendus ei leia valla toetust
Ühisrajatiste lõhkumine
Reformimata maa mittemunitsipaliseerimine
Registreeritud külaelanike vähenemine
Ämma tee pikendus kuni Vana-Narva mnt on eraomanduses Aloe katastriüksus
Kergliiklustee pikend. V-Narva mnt eramaal
Vallal ei ole raha teemaplaneeringu koost.
Puudub Seltsimaja

LISA 4. MTÜ IRU ÄMMA KLUBI JUHATUSE ESIMEHE TOOMAS UDU KOONDTABEL ARENGUFOORUMI KOKKUVÖTETEST

IRU KÜLA ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID

Iru küla asukoht loob head eeldused looduskauni ja inimsõbraliku külakeskkonna väljakujundamiseks. Iru küla arengueelistusteks on:

1. ELUKESKKOND

Küla lähikonnas asub looduskaunis keskkond Pirita jõe ürgoru näol. Samas on muististena kaitse all Iru linnus ning Iru Ämm. Sellest lähtuvalt on küla arengueelistusteks elukeskkonna hoidmine ning edasiarendamine ning arengueesmärkideks kavas vaadeldaval perioodil on:

Eesmärk	Finantsallikas	Ajakava	Korraldus
Kooskõlas maaomanikega korrastada Pirita jõe ürgorg, Iru linnus ja Iru Ämma ümbrus.	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2009-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO
Kooskõlas maaomanikega korrastada olemasolevad matkrajad ja rajada uued, võimaldamaks ligipääs puhkealale	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO
Puhkealadele täiendavate puhkevõimaluste väljaehitamine, (ujumiskohad, pingid, varjualused, riietusvõimalused)	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2011-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO
Loodusliku kõrghaljastuse barjääri loomine tööstuspiirkonna ja küla vahele	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted,

2. KÜLAKESKUS

Iru Külal puudub hetkel külakeskus mis võimaldaks korraldada küla ühisüritusi ja selle läbi edendada külarahva ühtsustunnet. Külakeskuseks sobiv plats asub olemasoleva nn

„tenniseväljaku“ vahetus läheduses ja piirneb ühest küljest Pirita jõega ja kuulub käesoleval hetkel riigile..

Eesmärk	Finantsallikas	Ajakava	Korraldus
Külakeskuse maa-ala taotlemine kohaliku omavalitsuse haldusse ning sellele kasutusvalduse seadmine küla elu edendavale MTÜ'le	Ühiskondlik töö koostöös KO'ga	2009-2010	MTÜ, KO
Külakeskuse planeerimine, vajalike rajatiste ja ehitiste asendiplaanide ja eskiisprojektide koostamine	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2010 - 2011	MTÜ, KO
Külakeskuse infrastruktuuri (spordiplatsid, internetiühendus mänguväljakud, puhkeala, seltsimaja jms) projekteerimine ja väljaehitamine	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2010 - ...	MTÜ, KO

3. TEENINDUS JA TURISMIVALDKOND

Tänu oma linnalähedasele asukohale ja looduskaunile keskkonnale omab Iru küla suurt potentsiaali turismi- ja teenindusvaldkonna arendamiseks. Samas on valdkonna arendamine seotud tulemustega elukeskkonna arendamisel, et korrastada ja muuta paremini ligipääsetavaks ajaloolist huvi pakkuvad objektid ja looduskaunid kohad. Meelitades lähikonda turismi ja teenidusettevõtteid suudame külaelanikele pakkuda lisatöökohti elupaiga läheduses ning saame lisavahendeid küla ümbruse parendamiseks asjast huvitatud ettevõtetelt.

Eesmärk	Finantsallikas	Ajakava	Korraldus
Ajalooliselt huvipakkuvatele paikadele tutvustusmaterjali ja infotahvlite väljapanek	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted, ajalooühingud
Koostöö turismiettevõtetega organiseeritud ekskursioonide korraldamiseks küla lähiümbruses	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused, ettevõtluse	2011 - ...	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted

	vahendid		
Koostöö teenindusettevõtetega küla lähikonnas teenuste pakkumine (toitlustus, kaubandus, meelelahutus jms)	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused, ettevõtluse vahendid	2011 - ...	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted

4. LIGIPÄÄS JA TRANSPORDITEENUSED

Iru küla linnalähedane asukoht ja olemasolev ühistranspordikorraldus on juba üsna heal tasemel. Arengueelistusena käsitleme transpordivõimaluste mitmekesistamist ning erinevate peatuskohtade loomist küla lähikonnas

Eesmärk	Finantsallikas	Ajakava	Korraldus
Ühis- ja eratranspordi parkla loomise kavandamine küla lähikonnas võimaldamaks turismibusside ja erasõidukite peatumist/parkimist	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused, ettevõtluse vahendid	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted
Võimaliku takso/marsruuttakso peatuse rajamine, koostöös transpordiettevõtetega ja KO'ga	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused, ettevõtluse vahendid	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted
Läbirääkimised KO ja transpordiettevõtetega olemasoleva ja loodava tööstuspiirkonna (Iru Tööstuspark) kindlustamiseks ühistranspordiga, peatuse loomine	Ühiskondlik töö, kohaliku omavalitsuste vahendid, võimalikud toetused, ettevõtluse vahendid	2010-2014	MTÜ Iru Ämma Klubi, küla eestseisus. KO, asjast huvitatud ettevõtted

5. INFRASTRUKTUUR

Iru küla on välja kujunenud kompakitse asumina ning väikeste vahemaade tõttu on suhteliselt ökonoomne luua kaasaegne ja toimiv infrastruktuur. Meie arengueelistusteks on toimiv ning

kaasaegne veevarustus ja kanalisatsioon, väljaehitatud tänavavõrk koos läbimõeldud ja kõigile külaelanikele ohutu liiklusskeemiga ning toimiv ja kaasaegne tänavavalgustus ja prügimajandus.

Eesmärk	Finantsallikas	Ajakava	Korraldus
Veevarustuse ja kanalisatsiooni uuendamine ja puuduva väljaehitamine	KO, Loo Vesi, toetused	2009-2011	KO, Loo Vesi
Küla liiklusskeemi projekteerimine, märgistuse teostamine	KO, Ühiskondlik töö, võimalikud toetused	2010-2012	KO, MTÜ
Tänavavõrgustiku, teekatete ja valgustuse uuendamine	KO, võimalikud toetused	2011-2014	MTÜ, KO
Küla pakendi ja taaskasutatavate materjalide kogumispunkti väljaehitamine	KO, Ühiskondlik töö, MTÜ vahendid võimalikud toetused	2008 - 2009	MTÜ, KO

LISA 5. KÜLA EESTSEISUSE LIIKME TRIIN GRÜNBERGI ETTEPANEKUD ARENGUKAVASSE:

Iru Küla tulevikupilt

- turvaline elukeskkond
 - i. naabrivalve
 - ii. videovalve vähemalt mänguplatsile – pilt võiks minna otse Loole, politseikonstaablile
 - iii. kiiruse piirangud – lamavad politseinikud
- kanalisatsioon
- vaba aja veetmise võimalused
 - i. mänguplatsi laiendamine
 - ii. tenniseplatsi korrastamine – aed korda, korvpalli korvid üles
 - iii. rambid rulatamiseks ja rattaga sõitmiseks jne
 - iv. ligipääs jõe äärde, ujumiskoha välja ehitamine
 - v. õpitoad
- küla ühisüritused
 - i. külatalgud
 - ii. jaanipäev
 - iii. vastlad
 - iv. lumelinna ehitamine
 - v. külalaat sügisel ja kevadel (taimed, aiasaadused jne – vahetamine, müük)
 - vi. aastavahetus
 - vii. jalgratta- ja jooksukross lastele, miks mitte ka täiskasvanutele
 - viii. ühised väljasõidud

LISA 6 IRU KÜLAPLATSI REKONSTRUEERIMISE PROJEKTI KOOSTAMISE LEADER PROGRAMMIST RAHASTAMISE TAOTLUS

Seletuskiri

1. Üldandmed Iru küla ja külaplatsi kohta
 - 1.1. Iru küla asub Tallinna linna, Viimsi valla Laiküla, Maardu linna ja Peterburi maanteega piiratus alal. Külas on 354 registreeritud elanikku, kusjuures mitteametlikel andmetel elab külas üle 700 elaniku. Seega on küla oma suuruselt alevik, kuid sotsiaalstruktuur on täielikult välja arendamata.
 - 1.2. Iru külaplats asub Iru külas Ämma tee 20 ja Ämma tee 22 saunakompleksi juurde viiva tee vahelisel alal suurusega 4 164 m². Iru külaplatsi on munitsipaalmaa katastrinumber on 24504:002:0407, mille Iru külaelanike kasutusse andmise taotlus on esitatud Vallavalitsusele. Iru külaplatsi sihtotstarve on 100% üldkasutatav maa.
 - 1.3. *Külaplatsi tänane seisund:*
 - 1.3.1. Külaplatsil on tänase seisuga lastemänguala, millel on turnimisseadeldised ja kiiged (rüüstatud). Kogu lastemänguala on tasandamata, puudub piire ja kiige on ohuallikaks, kuna aluspind on konarlik ning nurgeliste kivipaljandikega. Külaplatsil on ca 30 aastat tagasi rajatud asfaltkattega tenniseväljak, mis on lagunenu, võrkaed on rüüstatud, suur osa aiaposte vajab väljavahetamist, platsil on post korvirõngaga, puudub lihtsaimgi riietuskoht, pingid jms. Külaplatsile rajasime põhiliselt ühiskondliku töö korras ja valla poolse abiga materjalide osas, 2009.a. prügikonteinerite paigaldamise punkti, mille katsime asfaltkattega. Täna on see kasutusel kui sõiduautode parkla, millel on ka paigaldatud üks küla infostendist, seega on olemas eeldus avaliku kasutamise laienemiseks ja ühisürituste korraldamiseks.
 - 1.3.2. Tenniseväljaku külapoolses otsas on ka lipuvarras, millele heisatakse külaürituste (sh jaanituli) toimumise ajaks lipp.

1.3.3. Väljaspool tenniseväljakut on kogu külaplatsi ala korrastamata, künklik ning auklik, mis ei võimalda teostada mehhanismidega hooldustöid (sh muru niitmist jms).

1.4. Iru küla käesoleva projektipõhine visioon.

Käesoleva projektiga asutakse lahendama meie külakogukonna ees seisvaid muresid:

- kõikidele ohutuse nõuetele vastava laste mänguplatsi väljaehitamise ning selle katmise lastesõbraliku pinnakattega.
- paigaldatakse madal loodusesse sobilik tarand, et eraldada lastemänguala muust osast takistades ka koerte sattumist sellele alale;
- ehitatakse välja ajakohane tenniseväljak, milleks paigaldatakse tasanduskiht ning välitingimustele vastav kunstkate;
- paigaldatakse postid valgustitele, teostatakse kaabeldustööd ja paigaldatakse videovalvesüsteemide kaamerad, millede signaali edastamiseks paigaldatakse kaablid kontaktisikuni;
- ühendatakse platsi valgustus tänavavalgustusega, mis tagab kogu ala järelvalve ja turvalisuse.
- Paigaldatakse pingid ja katusealune riiete vahetamiseks;
- Katusealusega lahendatakse ka teiste külakogukonna ühisürituste korraldamise mured, kuna sinna on võimalik varjuda vihmase ilma korral (mis on sagedased just Jaanilaupäevadel), paigalada laud muusikakeskuse jt seadmete paigutamiseks, pinke jms;
- Iru külavanema poolt on esitatud Vallavolikogule taotlus reformimata 2,13 ha suuruse riigimaa munitspaliseerimiseks. Peale selle maa valla munitsipaliseerimist rajatakse kergliiklustee Pirita jõe ürgorgu ning kallasrada;
- Sellele kergliiklusteele ja kallasrajale paigaldatakse valgustite postid, järsule jõekalda osale käsipuud ja paekivist trepiastmed, maaalused kaabeldused ja postidele valgustid;
- Paigaldatakse kergliiklustee äärde ja kallasrajale pingid, prügiurnide kinnituskohad ja infotahvlid Pirita Jõe ürgoru tutvustamiseks.
- Rajatakse supluskoht ja kergpaadisild;

- Rajatakse kallasraja vahetusse lähedusse sj ohutusse kaugusesse väikelaste mänguplatsid liivakastid jms;
 - Edasiselt hangitakse kergpaadid jõel aerutamiseks.
- 1.4.1. Sihtgrupp: kõik külaelanikud ja eeskätt lapsed ning noored, et luua paremaid võimalusi meie küla elukeskonna väärtustamiseks, suurendada külakogukonna ühtekuuluvust, kodukoha armastust.
 - 1.4.2. Püstitatav (loodusesse sobivas stiilis) katusealune võimaldab soojematel aastaegadel korraldada külarahva ühisüritusi sh lisaks pidustustele ka teabepäevi, mil saab korraldada kohtumisi ametnikega, näiteks valla sotsiaalvaldkonna spetsialistiga, korrakaitse esindaja jt, samuti teiste meid huvitavate inimestega.
 - 1.4.3. Korralik külaplats võimaldab laiendada ka valla ja kogu piirkonna elanike kodukandi tunnet, saab ju see olema osa kogu Põhja- Harju Koostöökogu piirkonda haaravast tulevikuprojektist „Jalgsi, rattal ja paadiga Aruvallast mereni ja saartele“
 - 1.4.4. See projekt on alguseks ka kui osa tulevase Harjumaa Leader programmi koostööprojektist „Peeter Suure Merekindluse Maakaitse vöönd“ ning muinasaja objektide turismivõrgustiku osana, kuna Iru küla territooriumile asu 2 muinaskalmet ning muinasaega meenutav Iru Ämma suurkuju!

Koostaja:
A.Kannike

LEADER
EESTI

PÕHJA-HARJU
KOOSTÖÖKOGU

Meetmekood: 322

PROJEKTI KIRJELDUS

Projekti nimi: Iru külaplatsi rekonstrueerimisprojekti koostamine

Projekti vastavus Põhja-Harju Koostöökogu strateegia meetme eesmärkidele:

- Inimestele on kodu lähedal kättesaadavad võimalused kooskäimiseks, suhtlemiseks, kultuuris osalemiseks, huvitegevuseks;
- Erinevad huvigrupid osalevad aktiivselt küla, elamupiirkonna, valla ja Põhja-Harjukoostöökogu tegevuspiirkonna arengu kavandamisel;
- Põhja-Harju koostööpiirkonnas on piirkondlike ja huvipõhiste kogukondade eestvedajate elav võrgustik;
- Tegutsevad kodanike omaalgatuslikud ühendused turvalisuse ja heakorra tagamiseks.

Projekti vajalikkuse ja prioriteetsuse põhjendus:

- Külaplatsil on tänase seisuga lastemänguala, millel on turnimisseadeldised ja kiigepostid. Kogu lastemänguala on tasandamata, puudub piire ja kiige on ohuallikaks, kuna aluspind on konarlik ning nurgeliste kivipaljandikega. Külaplatsil on ca 30 aastat tagasi rajatud asfaltkattega tenniseväljak, mis on lagunenu, võrkaed on rüüstatud, enamus poste vajab väljavahetamist, platsil on post korvirõngaga, puuduvad aga pingid, riietuskoht jms. Külaplatsile rajasime põhiliselt ühiskondliku töö korras ja valla poolse abiga materjalide osas, 2009.a. prügikonteinerite paigaldamise punkti, mille katsime asfaltkattega. Täna on see kasutusel kui sõiduautode parkla, millel on ka paigaldatud üks küla infostendist, seega on olemas eeldus avaliku kasutamise laienemiseks ja ühisürituste korraldamiseks.
- Tenniseväljaku külapoolses otsas on ka lipuvarras, millele heisatakse külaürituste (sh jaanituli) toimumise ajal lipp.
- Väljaspool tenniseväljakut on kogu külaplatsi ala korrastamata, künklik ning auklik, mis ei võimalda teostada mehhanismidega hooldustöid (sh muru niitmist jms).

- Ligipääs külaplatsiga piirnevale Pirita jõele on raskendatud kuna kallasrada asub reformimata riigimaal ja on hooldamat, võsastunud ning puuduvad jalgrajad.

Hetkeolukorra kirjeldusest lähtuvalt on raskendatud külaplatsi kasutamine kooskõimiseks ja ürituste korraldamiseks kuna puudub hädavajalik infrastruktuur – jalgrajad, istumisvõimalused, varikatus, korralik piirdehaga mänguväljak, valgustus ja normaalsed sportimisvõimalused.

Projekti eesmärgid:

Käesoleva projektiga on kavandatud külakeskuse maa-ala topograafiline mõõdistamine ja olemasoleva infrastruktuuri ja täiendavate rajatiste projekteerimine. Eesmärgiks muuta külakeskus atraktiivseks külaelanikele vaba aja veetmisel, parandada kooskõimise võimalusi ja seeläbi elavdada külaelu. Samaaegselt on see üheks osaks Põhja- Harju Koostöökogu piirkonna kergliiklusteede võrgustikust ühendades piki Pirita jõe kallast rajatavaid matkaradu Aruvallast kuni Iru külani, edasi ühelt poolt Laikülast kuni Viimsi poolsaareni, teiselt poolt Neemeni ja Kaberneemeni ning nii Viimsi kui Jõelähtme valla sadamaist paatidega saartele. Iru külani on Tallinna Linn juba rajanud kergliiklustee, millega ühendub ka meie võrgustik. Lisaks on see puhke- ning vabaajaveetmise kohaks koostöös MTÜ Nelja Valla koguga plaanitava turismimarsruudil: Pakri saared - Harku – Kiili – Rae – Jõelähtme ja Viimsi vallad- Naissaar, millega rajatakse Peeter Suure Maaikaitse kindlustuste turismimarsruut, kuna nende kindlustuste mitu objekti asuvad ka Iru küla territooriumil. Turismiobjektideks on ka Iru asuvad muinaskalmed ning legendaarne Iru Ämm.

Projekti tegevused ja eelarve: Iru külaplatsi väljaehitamise esimese etapina on kavas teostada platsi maa-ala topograafiline uuring mis on vajalik külaplatsi infrastruktuuri ja rajatiste ehitusprojekti koostamiseks.

Käesoleva taotluse osaks on ka külaplatsi rekonstrueerimise- ja ehitusprojekti koostamine. Külaelanike arengufoorumil läbiarutatud ideede alusel on projekteerimise lähteülesandena määratud külaplatsile:

- Olemasoleva asfaltplatsi rekonstrueerimine kaasaegsetele tingimustele vastavaks spordiväljakuks (tennis, pallimängud)
- Olemasoleva laste mänguväljaku rekonstrueerimine pidades silmas kaasaegseid ohutusnõudeid, projekteerides ohutu platsi katte ja piirde.
- Projekteerida külaplatsi katusealune

Projekti kulud tegevuste lõikes	Abikõlblikud kulud			Mitte abikõlblikud kulud	Projekti kulud kokku (lahter 1+2+3+4)
	Oma- ja/või kaasfinantseering		Leader- meetmest taotletav toetus		
	Rahaline	Mitterahaline			
	1	2	3		
Teostada Iru külaplatsi topograafiline mõõdistamine	8 520	0	76 680		85 200

Projekteerida külaplatsi infrastruktuur ja vajalikud rajatised					
<i>Kokku:</i>	8 520	0	76 680		85 200

Ettevalmistavate tööde kirjeldus: Koostatud on lähteülesanne plaanitavate tegevuste kohta. Lähteülesanne on esitatud ettevõttele projekti koostamiseks. Lähteülesande kohaselt sisaldavad kõik tööd vajalike moodsuste, eskiislahenduste või ehitusprojektide koostamist. Ettevalmistava tööna on regulaarselt toimunud külaelanike ühisüritusena külaplatsi puhastamine võsast ja heinast, mis võimaldab ligipääsu platsile ja lihtsustab moodsustööde teostamist. On ettevalmistatud taotlus vallale projekteerimistingimuste saamiseks, mille tulemusena saadi valla poolt kinnitatud projekteerimistingimused. Vallaga on sõlmitud maa-ala tasuta kasutamise leping 10 aastasele perioodile ning selle lepingu eelisõigusega pikendamiseks järgnevale perioodidele. Saadud on Iru külaplatsi rekonstrueerimise projekti koostamise pakkumine. On saadud 3 eelpakkumist tenniseväljaku ajakohaseks väljaehitamiseks.

Kavandatud tulemused:

Projekti realiseerimisega saab Iru küla ajakohase turvalise külaplatsi maa-ala topograafilise moodsuse ja külaplatsi rajatiste projekti, millel on lastemänguala, tenniseväljak ja katusealune.

Projekti kasusaajate kirjeldus:

Projekti kasusaajad on kõik Iru küla ja ka teised ümbruskonna elanikud. Pirita jõe ürgoru kaitseala üks osa tehakse ligipääsetavaks puhkuse veetmiseks looduses. Juhul kui ka ülejäänud osa ürgoru kaitsealast mis kuulub Tallinna linna valdustesse korrastatakse on sellel potentsiaali saada kogu ida-Harjumaal kasutatavaks puhkealaks.

Projekti mõju:

Projekti peamise mõjuna ootame külaelanike ja teiste ümberkaudsete elanike läbikäimise intensiivistumist ning seeläbi külaelu elavdamist. Lisaks tekib võimalus ühe Tallinna läheduses asuva looduskaunima kaitseala – Pirita jõe Ürgoru – külastamiseks ning selle tutvustamiseks.

Projekti jätkusuutlikkus:

Projekti tulemusena luuakse eeldused paremate tingimuste tekkimisele külaürituste korraldamiseks. Juba olemasolevate võimalustega toimuvad Jõulude, aastavahetuse ja Jaanipäeva tähistamisel küla ühisüritused. Külaplatsi korrastamisel löövad igal aastal kaasa arvukalt külaelanikke. Parema infrastruktuuri korral võib olla kindel, et ürituste külastatavus ja külaelanike osavõtt sellest kasvab. Kallasraja ja puhkevõimaluste aktiivse kasutamise korral on võimalik kohale meelitada kommertsettevõtteid kes pakuksid puhkajatele vajalikke teenuseid ning aitaksid infrastruktuuri korras hoida.

Projekti uuenduslikkus:

Innovatsiooni ja uute tehnoloogiate juurutamist on plaanis peamiselt projekteerida infrastruktuuri valve ja valgustussüsteemide rajamisel. Videovalvesüsteemi kavandame ühendada internetiga mis annaks võimaluse lisaks õiguskaitseorganitele ka igal külaelanikul jälgida külakeskuses toimuvat

Võimalikud riskid ja nende kõrvaldamise viisid:

Peamine risk on ehitatud infrastruktuuri lõhkumine. Teoreetilise riskina võib veel analüüsida võimalust, et külaelanikud ei kasutaväljaehitatavat infrastruktuuri kui selle riski realiseerumise tõenäosus on minimaalne arvestades, et juba olemasolev piiratud võimalustega rajatised leiavad aktiivset rakendust ühisürituste korraldamisel ja nende korrastamine toimub külaelanike aktiivsel osavõtul.

Võimalik risk	Riski maandamise viis
Ehitise ja infrastruktuuri lõhkumine	Räägime läbi kohalike korraldusorganisatsioonidega toimuva jälgimiseks
Keskuse ja puhkeala ebapiisav kasutamine	Aktiivne ürituste korraldamine

Taotleja ja/või organisatsiooni liikmete kogemus:

MTÜ Iru Ämma Klubi on tegutsenud lühikest aega (alla 2 aasta) ning seeläbi suuri projekte läbi viidud pole. Kuid siiski on selle aja jooksul koostatud taotlus vallale, saadud projektipõhine rahaline toetus asfalteeritud prügiplatsi rajamiseks, mis on ka teostatud. Küla Eestseisuse ja MTÜ Iru Ämma Klubi koostööna on läbi viidud mitmeid ühisüritusi sh jõulude, aastavahetuse, Naistepäeva ja Jaanipäevadel ning korraldatud külaplatsi korrastamiseks talgud mis on alati leidnud külaelanike poolt aktiivset osavõttu. Projekte on seni finantseeritud peamiselt valla poolt antud toetustest ja MTÜ liikmemaksudest laekuvast rahast.

MTÜ liikmete hulgas on aga pikaajalist kogemust erinevate arendus, ehitus ja haldustegevuste juhtimiseks kuna paljud MTÜ liikmed töötavad juhtivatel kohtadel äriettevõtetes ja ka ametiasutustes. Seda oskusteavet plaanib MTÜ antud projekti raames aktiivselt kasutada.

TAOTLEJA KINNITUS

- Kinnitan, et esitatud andmed on õiged ja garanteerin projektitaotluses esitatud omafinantseeringu.
- Kinnitan, et saades projektile MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu heakskiidu, kohustun esitama projekti PRIA-le ühe kuu jooksul peale Põhja-Harju Koostöökogu positiivse otsuse saamist ning teatama sellest Põhja – Harju Koostöökogu tegevjuhtkonda aadressidel:

margit.partel@mail.ee
- PRIA poolsete täpsustavate küsimuste korral taotluse dokumentatsiooni kohta kohustun sellest teavitama ka Põhja-Harju Koostöökogu.
- Kinnitan, et olen teadlik teavitusnõuetest ja objektide tähistamisnõuetest <http://www.pria.ee/toetused/valdkond/leader/>

Kohustun Põhja-Harju Koostöökogu teavitama projekti tulemuslikkusest peale projekti elluviimist selleks ettenähtud korras.

Lisadokumendid:

1. Projekti kirjeldus
2. Investeeringuobjekti puhul nõutavad dokumendid (ehitusloa koopia, KOV kirjaliku nõusoleku koopia, maa kasutusõigust tõendav dokument, ehitusalased joonised jne vastavalt „Leader-meetme raames antava kohaliku tegevusgrupi toetuse ja projektitoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord“(<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13204837>))
3. Hinnapakkumuste koopiaid (vähemalt kolm võrreldavat pakkumust kui käibemaksuta maksumus ületab 156 466 krooni)

Taotleja esindaja nimi ja allkiri /...../

Kuupäev 07.04.2010.a.

LISA 7 ÜLDKOOSOLEKULE ESITATUD TEGEVUSKAVA 2010-2015, MILLELE ON LISATUD TÄIENDUSED JA EELARVE

Aeg	Tegevus, investering, objekt	Maksumus EEK	Rahastamise allikas	Vastutaja
	Haridus-sotsiaalvaldkond			
2010-2012	Iru küla ühisveevärgi torustike uuendamine ja ühiskanalisatsiooni väljaehitamine	11 633 000 – 13 821 000 EEK+k.m.	EL Ühisfond ja Valla (OÜ Loo Vesi) omaosalus ca 24%	OÜ Loo Vesi
2010	Välja selgitada Iru lasteaialaste ja kooliealiste noorte potentsiaal	6 000	Jõelähtme VV sotsuuringud	Vallavalitsus
2010-2011	Iru küla elanike kompetentsi ja ettevõtluse kaardistamine	6 000	Jõelähtme VV sotsuuringud	
2010	Iru külaplatsi rekonstrueerimise projekti koostamine	85 200	Leader programm, sh valla- ja omaosalus 8 250 EEK	MTÜ*
2011-2012	Iru külaplatsi rekonstrueerimise I etapp	300 000	Leader programm, sh valla omafinatseering 30 000 EEK ja ühiskondlik töö 10 000 EEK	MTÜ* ja Vallavalitsus
2010	Reformimata riigimaa, 2,13 ha munitsipaliseerimine		Vallaametnike töökohustused	Vallavalitsus
2011	Munitsipaliseeritud 2,13 ha maa multifunktsionaalse kasutuse projekteerimine, sh õppeotstarbelise looduspargi (dendropargi) rajamisega ja lasteaed- seltsimaja ehitusega, terviseradade-, mänguplatside- ja supuskoha ja kergpaadisilla rajamisega.	222 000	Leader programm sh valla omafinatseering 12 200 EEK	MTÜ*, Vallavalitsus
2012	Pirita Jõeorgu viiva Terviseraja ja sinna laste mänguplatsi ning puhkeala rajamine.	80 000	Fondid, valla- ja omaosalus 100 000 EEK	MTÜ*, Vallavalitsus
2012-2015	Dendropargi loodusõppe raja kujundamine ja viitadega varustamine, Dendropargi arengutööd ja hooldus	Ühiskondlik töö + 12 000 aastas	MTÜ Iru Ämma Klubi liikmemaksud ja annetused	MTÜ*,
2012 - 2013	Lasteaed- Seltsimaja ehitamine	6 000 000		

2013-2015	Lasteaia huviringide käivitamine ja juhendajate kinnitamine	24 000 aastas	Omahendid, valla kultuurifond, ühiskondlik töö	MTÜ* Valla kultuuritöötajad
2013 - 2015	Seltsimajas ühissettevõtmiste organiseerimine, vallatöötajate vastuvõttude korraldamine ja huviringide käivitamine.	24 000 aastas	MTÜ* ja Ühiskondlik töö	MTÜ*,
2013-2015	Lasteaia – Seltsimaja haldamine, sh kütte, elekter, hooldus ja korrashoid	96 000 aastas	Vallaeelarve ja oma tööpanus	Vallavalitsus, MTÜ*
	Kultuur			
2010-2015	Külarahvale Iru suve- ja talvemängude, kultuuriürituste ja ühiskülastuse korraldamine	60 000 e. 10 000 aastas	Fondid, valla eelarve- ja omaosalus ühiskondliku tööpanusena	MTÜ*, Vallavalitsus
	Heakord			
2010	Küla kergliiklusteede projekti ja teostuskava koostamine	42 000	EAS, Vallaeelarve, oma tööpanus	EAS, vallavalitsus, MTÜ*,
2011-2012	Küla kergliiklusteede võrgustiku väljaehitamine	täpsustatakse	EAS, Valla eelarve, oma tööpanus	EAS, vallavalitsus, MTÜ*
2011-2015	Kergliiklusteede hooldus ja remont	täpsustatakse	Valla eelarve	Vallavalitsus, MTÜ*
2012-2015	Küla haljastuskava koostamine	täpsustatakse	Vallaeelarve	Vallavalitsus, MTÜ*
2010-2015	Olemasoleva ja laiendatud külaplatsi looduspargi-, terviseradade-, mänguplatside-, supluskoha, teeveerte, kergpaadisilla jms hooldamine	2010 – 12 000; 2011- 12 000; 2012-2015 - 96000	Vallaeelarve, fondid, ühiskondlik töö	Vallavalitsus, MTÜ*, fondid
2010-2015	Pooleliolevate ja mahajäetud majade korrastamine või lammutamine		Omanikud	Vallavalitsus, konstaabel ja MTÜ*
2011-2015	Iru Linnusele matkaradade projekteerimine, rajamine ja hooldamine	täpsustatakse	Tallinna Lasnamäe linnaosa valitsus, Fondid, ühiskondlik tööpanus	MTÜ*, Lasnamäe linnaosa valitsus

	Majandus			
2010	Ühistranspordi parendamine	täpsustatakse	Vallaeelarve, Harjumaa liinid	Vallavalitsus HM liinid, MTÜ*
2010-2015	Väikeettevõtluse toetamine	Projektipõhised rahastamised	Leader programm, omafinantseerimine ja vallatoetus	Ettevõtjad
2012 - 2015	Lasteaia - Seltsimaja juhataja ametikoha loomine	120 000 aastas	Vallaeelarve	Vallavalitsus
	Külaelu edendamise huviringid			
2013-2015	Lasteaia huviringide käivitamine ja juhendajate kinnitamine		Omavahendid	MTÜ* Valla kultuuritöötajad
2013-2015	Noorte õppe- ja oskustubade moodustamine	Projektipõhised rahastamised	Leader programm + omaosalus	MTÜ* Valla kultuuritöötajad
2013-2015	Tegusatele külaelanikele töötubade moodustamine	Projektipõhised rahastamised	Leader programm + omaosalus	MTÜ* Valla kultuuritöötajad
2014-2015	Seltsimaja kasutuse laiendamine kultuuriteemaliste foorumite ja looduse- ning keskkonnahariduse alaste õppeprogrammidega	30 000 aastas	Fondid, vallaeelarve	MTÜ*, vallavalitsus, SA Rebala Fond

* MTÜ Iru Ämma Klubi

LISA 8 ARENGUKAVA ELLUVIIJAD: MTÜ IRU ÄMMA KLUBI, IRU KÜLA EESTSEISUS

I Küla Eestseisus				
Nimi	Amet	Aadress	E-post	Telefon
Arno Kannike	külavanem	Iru tee 11	arno@iru.ee	6 379 527
Ljudmilla Kaska	eestseisus	Põllu tee 2	ljudmillak@joelahtme.ee	53 999 184
Mati Pärnamägi	eestseisus	Iru tee 14	mati.parnamagi@balticclean.ee	50 450 185
Jaan Mark	eestseisus	Põlluääre tee 23	jaan.mark@mv.harju.ee	50 49 267
Margus Kuusk	eestseisus		Margus.Kuusk@storaenso.com	
Tiiu Kivirähk	sekretär	Äia tee	tiuu.kivirahk@gmail.com	
II M T Ü Iru Ämma Klubi				
Juhatus				
Toomas Udu	esimees	Tuuslari 1	toomas.udu@neti.ee	52 63 394
Mati Pärnamägi	aseesimees	Iru tee 14	mati.parnamagi@balticclean.ee	50 45 185
Art Kuum	juhatuse liige	Ämma tee 16	artkuum@hotmail.com	50 17 127
Triin Krünberg	juh.liige/sekretär	Ämma tee 25A	triin.krynberg@sisekaitse.ee	53 540 829
Arno Kannike	juhatuse liige	Iru tee 11	arno@iru.ee	6 379 527
Aivar Mõttus	juhatuse liige	Iru tee 15	aivar.mottus@hot.ee	55 49 914
Jaan Mark	juhatuse liige	Põlluääre tee 23	jaan.mark@mv.harju.ee	50 49 267
Helju Lukas	raamatupidaja	Ämma tee 29	heljulukas@hot.ee	6 379 628
Mihhail Timofejev	liige	Põllu tee 2		55 534 917
Tarmo Paldermaa	liige/revident	Iru tee 13	tarmo.paldermaa@mail.ee	501 77 88
Ilse Paldermaa	liige	Iru tee 13	ilse.paldermaa@gmail.com	6 379 540
Kristjan Leks	liige	Ämma tee 31	kristjan.leks@mail.ee	50 66 375

Ken Viidas	liige	Tuuslari tee 3A	ken.speedway@gmail.ee	550 537 432
Anatoli Krjutskov	liige	Ämma tee 12	nadja0758@mail.ee	55 632 769
Endel Endman	liige	Ämma tee 17		6 379 508
Aldu Tigane	liige	Põlluääre tee27		56 666 297
Jüri Hunt	liige	Tiigi tee 1	juri.hunt@gmail.com	
Evi Mittal	liige	Tuuslari tee 6		6 379 554
Ellen Aun	liige	Tuuslari tee 5		6 379 555
Elo Kuum	liige	Ämma tee 16	artkuum@hotmail.com	52 35 624
Andres Johannson	liige	Äia tee 4	andres@iru.ee	50 48 166
Vello Paldermaa	liige	Iru tee 13		6 379 540
Ansis Klasmanis	liige	Põllu tee 11	kappa6@hot.ee	50 36 136
Haide Pärnamägi	liige	Metsa tee 11		
Voldemar Umbleja	liige	Põlluääre tee 16	voldemar@tafolar.ee	50 27 201
Iru teised aktivistid				
Heiki Pelja	Loo Hooldus,suvi	Ämma tee 27		
Andres Vesilind	OÜ Iru Tehnopark		andres.vesilind@mail.ee	
Helve Kannimäe	postiljon			56 478 558
Anton Aun	autod/arvutid		antonaun@hot.ee	53 307 678
Marje Lehtmets	OÜ Loo Hooldus		marje@loohooldus.ee	
	Loo Elekter		looelekter@looelekter.ee	6 107 008
Rikked	Loo Elekter			5 208 935
Ain Mutli	OÜ Loo Vesi			50 13 590

LISA 9 IRU KÜLA TAVAD JA KOMBED

/ ettepanek Tavade ja Kommete koostamiseks tehti Üldkoosolekule järgnenud vestluses ja see on koostamisel/